

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Bakalářská práce

2013

Ladislav Novák

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Ladislav Novák

**Vliv single transferable vote na
vnitrostranické soupeření ve volbách do
irské poslanecké sněmovny**

Bakalářská práce

Praha 2013

Autor práce: **Ladislav Novák**

Vedoucí práce: **Doc. PhDr. Tomáš Lebeda, Ph.D.**

Rok obhajoby: **2013**

Bibliografický záznam

NOVÁK, Ladislav. *Vliv single transferable vote na vnitrostranické soupeření ve volbách do irské poslanecké sněmovny*. Praha, 2013. 64 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra politologie. Vedoucí bakalářské práce Doc. PhDr. Tomáš Lebeda, Ph.D.

Abstrakt

Práce se zabývá fungováním volebního systému single transferable vote a jeho dopady na politický systém. Nejprve je zmíněný systém představen, aby byly následně identifikovány jeho hlavní přednosti a nedostatky. Práce se zejména zaměřuje na vliv systému na vztahy mezi politickými aktéry, a to konkrétně ve volbách do poslanecké sněmovny v Irsku. Primární důraz je kladen na objasnění vztahu mezi kandidáty do poslanecké sněmovny téže strany, mezi kterými vzniká jev označovaný jako vnitrostranické soupeření. Autor v práci hledá odpověď na otázku, zda je single transferable vote příčinou vnitrostranického soupeření, zkoumá podobu konfliktu mezi spolustraníky a popisuje jeho důsledky na poměry uvnitř stranických organizací. Sekundárně se autor v práci věnuje povaze vztahů mezi kandidáty či poslanci a voliči jejich obvodu. Zkoumá, zda je single transferable vote odpovědný za těsnou vazbu mezi nimi a značnou koncentrací poslanců na práci pro obvod. Pracuje s koncepty klientelismu a brokerage. Poslední okruh, kterému se práce věnuje, jsou politické strany v kontextu single transferable vote. Je zkoumán jeho vliv na kohezi stran, na disciplinovanost straníků a vztah stranických center ke kandidátům či poslancům. Také se dotýká tématu napětí mezi centry stran a místními strukturami.

Abstract

The thesis deals with working of single transferable vote electoral system and its effects on political system. First the system is introduced and subsequently the main benefits and deficiencies are identified. The thesis especially aims at its effects on relations between political actors, specifically at Dáil elections in Ireland. Primary focus is laid

on clarifying the relation among Dáil candidates from the same party. Among them a phenomenon called intra-party competition appears. The author searches if the single transferable vote is responsible, examines the nature of the conflict and describes the consequences for relations within parties. Secondary the author focuses on the nature of relations between candidates or deputies and their constituents. He examines, if the transferable vote is responsible for increased closeness of those relations, and for significant concentration of deputies on constituency work. The author uses clientelism and brokerage concepts. The last part of the thesis deals with political parties in context of the single transferable vote. The influence on cohesion, party discipline and relations of the party centers to candidates and deputies is examined. The thesis also concerns certain tensions between party centers and local structures.

Klíčová slova

Single transferable vote, vnitrostranické soupeření, brokerage, proporční volební systémy, volby, Irsko, Dáil Éireann

Keywords

Single transferable vote, intra-party competition, brokerage, proportional representation, electoral systems, election, Ireland, Dáil Éireann

Rozsah práce: 95 212 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 15. 5. 2013

Ladislav Novák

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu práce Doc. PhDr. Tomáši Lebedovi, Ph.D. a konzultantu Mgr. Radku Švecovi za vedení, cenné rady a komentáře a ochotný přístup.

1. Úvod

1.1 Vymezení tématu a odůvodnění jeho výběru

Volební systémy jsou významným prostředkem, který umožňuje převod politických preferencí občanů do politických rozhodnutí státu. Jejich nastavení podstatnou měrou ovlivňuje vztahy mezi aktéry a formuje volební chování volených i voličích, záleží na nich, jakým způsobem se nakládá s hlasy a jak se rozdělují mandáty. Volební systémy jsou vhodným objektem zkoumání, za účelem pochopení politických procesů státu.

Za předmět své bakalářské práce jsem zvolil vliv volebního systému na vztah mezi politickými aktéry. Případem mé studie je analýza volebního systému užívaného v Irské republice, je známý pod označením single transferable vote, STV, nebo systém jednoho přenosného hlasu. Tento proporční systém je v současné době ve světě spíše užíván, pro volby do dolní parlamentní komory jej nyní využívá pouze Irsko, Malta a do horních komor několik zemí Commonwealthu, například: Indie, Pákistán a Austrálie. Jeho unikátní nastavení umožňuje voliči vyjádřit preference jednotlivým kandidátům. Kandidáti jsou na volebním lístku vypsáni abecedně bez ohledu na stranu, za kterou kandidují, a volič je čísluje podle svých sympatií k nim. Volič tedy volí osobnost, zatímco stranu pouze jejím prostřednictvím. STV vytváří prostředí, ve kterém proti sobě stojí všichni kandidáti vypsání na volebním lístku. Aby dosáhl zvolení, kandidát nemusí porazit pouze protivníky z jiných stran, ale i své „running mates“, kteří kandidují ve stejném obvodu. Taková konkurence vyvolává zvláštní vztahy mezi kandidáty, které v jiných systémech pro volby do parlamentních komor nenalezneme. Krom rivality mezi sebou si kandidáti vytváří vlastní sítě podporovatelů a transakční vztah k voličům. Z toho se odvíjí výrazné zaměření zvolených poslanců na místní záležitosti jejich obvodů, na úkor koncentrace na národní otázky. Také podpora z center politických stran je nestandardní, neboť přichází vzájemně soupeřícím aktérům. Tyto jevy budou předmětem mé bakalářské práce.

1.2 Výzkumné otázky a cíle práce

Cílem práce je identifikovat a přehledně popsat jak irský volební systém formuje vztahy mezi voliči, stranami a kandidáty do dolní komory parlamentu. Mezi hlavní

otázky, které si budu klást, patří následující: Jak systém STV ovlivňuje vnitrostranickou soutěž a vztahy mezi spolustraníky? Znamená systém STV spolupráci mezi straníky kandidujícími v jednom obvodu? Na jakém základě se rozhodují voliči mezi kandidáty jedné strany? Co systém STV znamená pro politické strany a jejich vztah ke kandidátům? Jak politická centra stran distribují podporu kandidátům, kteří stojí proti sobě? Vyplatí se straně postavit více kandidátů do jednoho volebního obvodu?

1.3 Metoda zpracování tématu

Cílem této případové studie bude odhalit jak volební systém STV zasahuje do politického života kandidátů, stran a voličů, a jak jej utváří. Kromě analýzy volebního systému, se budu soustředit na volební chování a vnitřní fungování irských stran. Abych mohl správně dohledat jeho dopady, představím nejprve systém STV a vymezím ho vůči jiným systémům. V druhé části identifikuji specifika, která systém vytváří. Mezi ně, mimo jiné, patří vnitrostranické soupeření, soustředění politiků na volební obvod na úkor národní politiky, transakční vztah voliče a politika. Ve třetí části se budu zabývat vztahem center politických stran a místních struktur a kandidátů. Volební systém v Irsku vytváří uvnitř stran (zejména těch velkých) rivalitu, a proto také prozkoumám, jak se s tím strany vyrovnávají a čím si zajišťují soudržnost. Budu pracovat deskriptivně analytickou metodou. Pro zkoumání případu použiji kvalitativní vysvětlující metodologii. Pro rámec výzkumu vztahu mezi kandidáty a voliči využiji koncept transakčních vztahů, konkrétně ve formě kandidáta jako zprostředkovatele (broker). Budu vycházet převážně z odborných prací odpovídajících témat.

2. Předpokládaná osnova práce

Úvod

1. Představení a vymezení systému STV
 - 2.1. Proces volby
 - 2.2. Přepočítávání hlasů a rozdělování mandátů
 - 2.3. Vymezení vůči ostatním volebním systémům a specifika STV
 - 2.4. Vliv na volební chování voličů
2. Vztahy mezi aktéry
 - 2.1. Vztahy mezi kandidáty
 - 2.2. Vztah kandidát – volič
3. Stranická centra a kandidáti
 - 3.1. Podpora soupeřících kandidátů
 - 3.2. Kolik kandidátů postavit?
 - 3.3. Soudržnost velkých stran

Závěr

3. Seznam literatury

Seznam literatury je pouze předběžný, další zdroje budou doplňovány v průběhu vypracování práce.

1) Neperiodická literatura

COAKLEY, John, Michael GALLAGHER a Paul MITCHELL. Politics in the Republic of Ireland: the full story of Ireland's general election. 5th ed. [Galway, Ireland]: In association with PSAI Press, 2010, 490 s. ISBN 02-038-6950-8.

GALLAGHER, Michael a Paul MITCHELL. The politics of electoral systems: a comparative introduction. New York: Oxford University Press, 2005, 662 s. ISBN 01-992-5756-6.

FARRELL, David M. Electoral systems: a comparative introduction. New York: St. Martin's Press, 2001, 241 s. ISBN 03-338-0161-X.

KUBÁT, Michal: Volby a volební systémy. In: Cabada, L. a Kubát, M. (eds.), Úvod do studia politické vědy. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007 ISBN 978-80-7380-076-5

ŠLOSARČÍK, Ivo. Politický systém Irska. Vyd. 1. Praha: Slon, 2007, 270 s. Politické systémy, sv. 5. ISBN 978-808-6429-618.

LEBEDA, Tomáš. Volební systémy poměrného zastoupení: mechanismy, proporcionalita a politické konsekvence. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2008, 160 s. ISBN 978-802-4615-233.

2) Periodická literatura

COPELAND, Conrad E. Effects of the Single Transferable Vote on Political Parties and Divided Societies. AQ: journal of contemporary analysis. 2010, Vol. 82, Issue 1, p27-31. ISSN 1443-3605. Dostupné z: <http://ehis.ebscohost.com.ezproxy.is.cuni.cz/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=ec774a1a-356f-4d5b-82c4-fbfaeef45bd2%40sessionmgr15&vid=8&hid=22>

CARTY, R.K. Brokerage and Partisanship: Politicians, Parties and Elections in Ireland. Canadian Journal of Political Science / Revue canadienne de science politique. 1981, Vol. 14, No. 1, p53-81. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/3230394?origin=JSTOR-pdf>

TIDEMAN, Nicolaus. The Single Transferable Vote. The journal of economic perspectives: a journal of the American Economic Association. 1995, Vol. 9, Issue 1, p27-38. ISSN 0895-3309. Dostupné z: <http://ehis.ebscohost.com.ezproxy.is.cuni.cz/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=ec774a1a-356f-4d5b-82c4-fbfaeef45bd2%40sessionmgr15&vid=16&hid=22>

MARTIN, Shane. Electoral Rewards for Personal Vote Cultivation under PR-STV. West European Politics. 2010, roč. 33, č. 2, s. 369-380. ISSN 0140-2382. DOI: 10.1080/01402380903539003. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01402380903539003>

MARSH, M. Candidates or Parties?: Objects of Electoral Choice in Ireland. Party Politics. 2007-07-01, roč. 13, č. 4, s. 500-527. ISSN 1354-0688. DOI: 10.1177/1354068807075944. Dostupné z: <http://ppq.sagepub.com/cgi/doi/10.1177/1354068807075944>

WILSON, Thomas M. From Patronage to Brokerage in the Local Politics of Eastern Ireland. Ethnohistory. 1990, Vol. 37, No. 2, p158-187. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/482540>

GALLAGHER, Michael. Candidate Selection in Ireland: The Impact of Localism and the Electoral System. British journal of political science. 1980, Vol. 10, Issue 4, p489-503. ISSN 0007-1234. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/193572>

3) Elektronické zdroje

- <http://www.environ.ie/en/>
- <http://electionsireland.org/>
- <http://www.irishstatutebook.ie/home.html>

Obsah

ÚVOD	2
1 PŘEDSTAVENÍ A VYMEZENÍ SYSTÉMU STV	4
1.1 PROCES VOLBY	6
1.1.1 <i>Hlasovací lístek</i>	6
1.1.2 <i>Sčítání hlasů a rozdělování mandátů</i>	7
1.2 VYMEZENÍ VŮČI OSTATNÍM VOLEBNÍM SYSTÉMŮM A SPECIFIKA STV.....	9
1.2.1 <i>Vymezení vůči ostatním volebním systémům</i>	9
1.2.2 <i>Specifické důsledky STV</i>	10
2 VZTAHY MEZI AKTÉRY	16
2.1 VZTAHY MEZI KANDIDÁTY – VNITROSTRANICKÉ SOUPEŘENÍ	17
2.2 VZTAH KANDIDÁT – VOLIČ – BROKERAGE	26
3 STRANICKÁ CENTRA A KANDIDÁTI	31
3.1 SOUDRŽNOST VELKÝCH POLITICKÝCH STRAN	31
3.2 PODPORA SOUPEŘÍCÍM KANDIDÁTŮM.....	33
3.3 KOLIK KANDIDÁTŮ POSTAVIT?	35
ZÁVĚR	37

Úvod

Volební systémy jsou nedílnou součástí reprezentativní demokracie. Jsou nástrojem, který stanovuje způsob procesu volby a na základě hlasů určuje vítěze a poražené. Jsou souhrnem pravidel, která určují velikost obvodů, podobu volebního lístku, určují způsob, jakým na lístek volič vyznačí svou vůli. Dále tato pravidla říkají jak zanesené hodnoty sčítat, jak je převádět na mandáty atd. Arend Lijphart definuje volební systém jako „*sadu esenciálně neměnných pravidel, podle nichž byly jednou nebo vícekrát úspěšně konány volby v jednotlivých demokraciích*“ [Charvát 2009: 90]. Volební systémy mají dalekosáhlý vliv na podobu politického systému či jeho části, „...*definují, jak bude politický systém fungovat*“ [Farrell 2011: 2]. Vliv volebního systému se odráží nejen ve volbách a jejich výsledcích, ale i v podobě stran a stranických systémů, ve formování koalic, ve vztazích mezi vládou a parlamentem [Lebeda 2008: 7] a v neposlední řadě má významný vliv na vztahy mezi aktéry politického boje a formuje volební chování volených i volících. Právě vztahy mezi stranami, kandidáty a voliči, stejně jako vnitřní organizace stran, patří podle Lijpharta k oblastem, ve kterých má politická věda stále mezery [Lijphart 2005: vii].

V této bakalářské práci je mým cílem identifikovat a přehledně popsat jak volební systém single transferable vote (STV) formuje vztahy mezi politickými aktéry, zapojenými ve volbách do dolní komory (Dáil Éireann) Parlamentu Irské republiky (Oireachtas). Zejména se zaměřím na fenomén vnitrostranického soupeření mezi kandidáty. Sekundárně pak na povahu vztahu mezi kandidátem a voličem a na podobu, jakou nabývá spolupráce kandidáta s národním centrem jeho politické strany. Dále chci přiblížit volební systém single transferable vote českému čtenáři a na jeho příkladu osvětlit v čem spočívá podstata a důležitost volebních systémů.

Abych mohl správně demonstrovat jeho dopady, představím nejprve systém single transferable vote a jeho podobu v Irsku, popíši jeho základní prvky a vymezím ho vůči jiným systémům. Stručně shrnu podobu hlasování a mechaniku převodu hlasů na mandáty. Následně identifikuji některé z jeho hlavních specifík, jeho pozitivní i negativní dopady. V druhé části podrobím zkoumání jevy, které systém vytváří. Zejména vnitrostranické soupeření, soustředění politiků na volební obvod na úkor národní politiky nebo transakční vztah voliče a politika. Ve třetí části se budu zabývat vztahem center politických stran a místních struktur a kandidátů. Zvolenou metodou

práce je deskriptivní analýza. Pro zkoumání případu použiji kvalitativní vysvětlující metodologii. Budu pracovat s koncepty klientelismu a brokerage¹.

Pokusím se odpovědět na následující otázky: jak systém STV ovlivňuje vnitrostranickou soutěž a vztahy mezi spolustraníky; znemožňuje systém STV spolupráci mezi straníky kandidujícími v jednom obvodu; na jakém základě se rozhodují voliči mezi kandidáty jedné strany? Dále se budu soustředit na to, co systém STV znamená pro politické strany a jejich vztah ke kandidátům; jak politická centra stran distribuují podporu kandidátům, kteří stojí proti sobě, a zjistím, zda se vyplatí straně postavit více kandidátů do jednoho volebního obvodu.

¹ Brokerage je transakční vztah, v jistých aspektech se lišící od klientelismu.

1 Představení a vymezení systému STV

Jak ukazuje příloha č. 1 je single transferable vote, STV, česky systém jednoho přenosného hlasu dnes spoře užívaný volební systém, avšak jeho vliv na politický systém je značný a ve své podstatě unikátní. Jeho nastavení umožňuje voliči vyjádřit preference jednotlivým kandidátům. Ti jsou na volebním lístku vypsáni abecedně bez ohledu na stranu, za kterou kandidují (ale je u každého vyznačena), a volič je čísluje podle svých sympatií k nim [Chytílek et al. 2009: 224]. STV tedy vytváří prostředí, ve kterém proti sobě stojí všichni kandidáti vypsáni na volebním lístku, i ti ze stejných stran, což mezi nimi vyvolává nestandardní vztahy.

Systém STV poprvé představili Dán Carl Andrae a Brit Thomas Hare, a to zcela nezávisle na sobě, v padesátých letech 19. století [Brams, Fishburn 1984: 148, Sinnott 2010: 113]. Silné zastánce si systém STV našel mezi britskými stoupenci volební reformy, zejména kolem Společnosti proporční reprezentace (Proportional Representation Society). Vliv reformních skupin se rozšířil i do Irska, kde proporční volební systém (PR) představoval skvělý prostředek k zajištění větších možností aktivní participace menšin na politickém životě a zároveň sliboval omezení rostoucího vlivu radikální Sinn Féin. Ani vedení separatistické strany, ale nebylo proti, neboť PR systém představoval jasné odloučení od britské praxe [Gallagher 2005: 512, 513]. Reformisté doufali, že se při úspěšném zavedení STV v Irsku zvýší jejich šance na prosazení volební reformy pro celé ostrovy. Brzy došlo ke zformování Irské společnosti proporční reprezentace (PR Society of Ireland). Poprvé byl STV v Irsku použit pro obecní volby v obvodu Sligo v roce 1919 na návrh poslance Thomase Scanlana. Výsledek byl přijat převážně s nadšením a přinesl systému širokou publicitu [Gallagher 2008: 197, Farrell 2011: 122, Sinnott 2010: 113]. Rozšíření STV na volby do dalších obvodů přinesl Zákon o zastoupení občanů (Representation of the People Act) roku 1918 [Representation of the People Act: 155]. Již během vyjednávání o samostatnosti Irska, došlo k ustanovení single transferable vote volebním systémem pro oba nově vzniklé irské parlamenty². Stalo se tak v Zákoně o irské vládě (Government of Ireland Act) roku 1920. „...*the election shall be according to the principle of proportional representation, each elector having one transferable vote, as defined by the Representation of the People Act, 1918*“ [Government of Ireland Act: 16].

² Obě části ostrova, severní i jižní, získaly přijetím Government of Ireland Act vlastní parlament.

Otázka volebního systému opět získala na aktuálnosti při vyhlášení nezávislosti Irska. Bylo rozhodnuto, že pro volby do parlamentu nezávislého irského státu bude použit volební systém proporční reprezentace. To uvítali i Britové jakožto prostředek jak ochránit protestantskou minoritu v nezávislém Irsku a zajistit jí odpovídající politickou reprezentaci [Gallagher 1997: 85]. Systém proporční reprezentace byl tedy zahrnut do první ústavy z roku 1922, konkrétně jejího 26. článku [Ústava Irského svobodného státu]. To že se bude jednat o proporční systém prostřednictvím single transferable vote se obecně předpokládalo, ale v ústavě to specifikováno nebylo. Gallagher [2008: 197] jako příčinu uvádí fakt, že v Irsku prakticky došlo k zaměnění pojmů PR a STV. I v současnosti se v Irsku pro označení systému lidově používá zkratka PR [Gallagher 2005: 513]. Ostatní formy proporčních systémů byly prakticky zcela ignorované. K legislativnímu zakotvení STV došlo roku 1923 dokumentem Electoral Act. V předcházející debatě byl STV vybrán, protože na rozdíl od PR systémů kandidátních listin byl v Irsku známý [tamtéž]. Začlenění STV do ústavy proběhlo až v roce 1937, když De Valera připravil ústavu novou [Sinnott 2010: 113]. Během více než devadesáti let používání se single transferable vote stal v Irsku již zcela přirozenou součástí politického systému a voliči jsou zvyklí na možnosti, které jim dává. Používá se také pro volby do Senátu, k volbě prezidenta [Irská Ústava: 12, 18] nebo do Evropského parlamentu. Debata o změně volebního systému se vynořila několikrát, ale k uskutečnění referenda, nezbytného pro úpravu ústavy, došlo pouze dvakrát v letech 1959 a 1968. Pokaždé jej iniciovala Fianna Fáil, navrhuující nahrazení systémem SMP³ [Gallagher 2005: 514]. V obou hlasováních uhájil stávající volební systém své pozice. Společně s referendem o přijetí ústavy byl tak systém STV irskými voliči potvrzen celkem třikrát [Sinnott 2010: 113-115].

Ačkoli jsou mnozí odborníci nakloněni systému STV [Hallett 1984: 125, Katz 1984: 145, Gallagher 2005: 529, Farrell 2011: 151], je užíván jen velmi spoře. Na národní úrovni jej kromě Irska používá pouze Malta (do jednokomorového parlamentu) a Austrálie (do horní komory parlamentu). Dále je STV používán na místní úrovni v některých australských státech a teritoriích a v některých státech USA. V Severním Irsku je používán pro místní volby a volby do Evropského parlamentu [Farrell: 2001: 122]. Gallagher [2005: 511] uvádí také země, kde byl systém single transferable vote užíván dříve - Indie, Jižní Afrika, Nepál, Srí Lanka a Pákistán.

³ Single member plurality, česky systém relativní většiny.

Z jakých důvodů je STV na okraji zájmu politiků, proč jej nepřevédu do praxe, když odborníci jej vyzdvihují? Farrell [2001: 123] tvrdí, že politici vnímají STV jako utopii, kterou je možné uskutečnit jen v malých zemích, kde volební obvody nemusí být příliš veliké. I v Austrálii, kterou lze považovat za větší politický systém, je STV používán pro méně důležité volby a navíc v modifikované formě [Farrell 2001: 123, 142]. Za zmínku stojí také pozorování Vernona Bogdanora, který v roce 1984 poznamenal, že kromě krátkého experimentu v Dánsku⁴, je STV vždy aplikován výhradně v zemích, které byli pod britskou nadvládou, tudíž fakt, že „*It is the „Anglo-Saxon“ method of securing proportional representation*“ [Farrell 2001: 122], může vysvětlovat jeho omezenou geografickou rozšířenost. Systém, který nebyl vyzkoušen v dostatečném množství zemí, může také mnohé své nedostatky skrývat, což z jeho adopce dělá rizikový krok [Farrell 2011: 152]. Přispívajícím faktorem může být i zdání, že single transferable vote vyžaduje vysoce politicky gramotné občany. Jak si ale ukážeme na následujících stranách, systém je z hlediska voliče vcelku jednoduchý.

1.1 Proces volby

V této části se zaměříme na jednotlivé kroky, které systém STV vyžaduje po voliči za účelem odevzdání hlasu, mechaniku sčítání hlasů a jejich převod na mandáty. Pravidla, která zde nastíním, významně formulují chování zúčastněných aktérů a podstatně se podílejí na tvorbě důsledků, které systém vytváří. Zásadní vliv má podoba hlasovacího lístku neboli „*ballot structure*“. Je odpovědná za vnitrostranické soupeření, má vliv na osobnostní charakter hlasování apod. Z podoby volebního lístku vychází i způsob sčítání hlasů a jejich převod na mandáty nebo možnost udílení preferencí. Forma těchto procesů má vliv např. na způsob vedení kampaně a taktizování politických stran.

1.1.1 Hlasovací lístek

Z hlediska voliče je nejdůležitější podoba hlasovacího lístku a způsob jak jej vyplnit. Od kandidátních listin užívaných v ostatních proporčních systémech se liší zejména dvěma aspekty. Zaprvé hlasovací lístek je pouze jeden, společný pro všechny kandidáty v daném obvodu. A zadruhé kandidáti jsou vypsáni abecedně, nikoli podle

⁴ Jako další výjimky uvádí Charvát [2009: 92] Nový Zéland a Estonsko, které zmiňuje i Gallagher [2005: 511].

stranické příslušnosti. Úkolem voliče je označit kandidáta, pro kterého se rozhodl hlasovat, číslem jedna. Čísly dva, tři atd. může, ale nemusí, označit kandidáty, jejichž zvolení by preferoval v případě, že první kandidát na mandát nedosáhne. Podmínkou pro platnost hlasu je vyznačit alespoň jednu jedničku, tedy udělit alespoň jednu (nejvyšší) preferenci. Maximální počet preferencí není stanoven a je omezen pouze počtem kandidátů. Nezapomínejme, že volič má pouze jeden hlas. Vždy je použita nejvyšší preference, je-li hlas převeden, je namísto ní použita preference o řád nižší [Sinnott 2010: 115-119]. Příklad hlasovacího lístku uvádím v příloze č. 2.

1.1.2 Sčítání hlasů a rozdělování mandátů

Cesta od hlasování k udělení mandátu je mírně složitější. Zásadním momentem této části je stanovení hodnoty volební kvóty. Ta je určována tzv. Droopovou volební kvótou [Šlosarčík 2007: 61].

$$\text{Volební kvóta} = \frac{\text{počet platných hlasů}}{\text{počet mandátů}+1} + 1$$

Celkový počet platných hlasů vydělený počtem mandátů obvodu navýšených o jedna a to celé plus jedna stanovuje počet hlasů, který je třeba obdržet pro získání křesla. Např. v pětimandátovém obvodě, kde bylo odevzdáno 60 000 platných hlasů, je kvóta 10 001 hlasů.

$$10\ 001 = \frac{60\ 000}{5+1} + 1$$

Po sečtení prvních preferencí získává mandát kandidát s nejvyšším počtem hlasů, pokud jejich počet odpovídá hodnotě stanovené volební kvóty nebo ji převyšuje. Všechny hlasy, které tento kandidát získal nad hranici volební kvóty (přebytky, surplus), jsou převedeny do druhého sčítání a rozděleny mezi zbývající kandidáty na základě druhých preferencí. Hlasy zvoleného kandidáta jsou totožné pouze v první preferenci, udělené preference počínaje číslem dva se na různých hlasovacích lístcích liší. Způsoby jak určit, které z hlasů zvoleného kandidáta převést, se různí. V Irsku se v prvním kole přebytek rozdělí podle stejného poměru, jaký vykazují všechny hlasy již zvoleného kandidáta [Galagher 2005: 520]. V kolech následujících se poměr, ve kterém

se přebytek rozdělí, určuje podle proporce hlasů v „*posledním obdrženém balíčku*“. Tedy ve množině hlasů, kterou kandidát, jehož přebytek se rozděljuje, získal v rámci předchozího převodu⁵ [Gallagher 2005: 595, 596]. Ve druhém kole se hlasy znovu přepočítají a mandát získává opět ten, kdo dosáhl volební kvóty.

Může také nastat situace, v prvním i v následujících kolech sčítání, kdy žádný z kandidujících počtem hlasů nedosáhne na volební kvótu, nebo když je přebytek hlasů příliš malý. V takovém případě je kandidát s nejmenším počtem hlasů prohlášen za poraženého, jeho hlasy se přerozdělí mezi ostatní podle preferencí příslušné úrovně. Namísto převedení hlasů zvoleného, jsou převedeny hlasy eliminovaného kandidáta, načež se pokračuje dalším sčítáním.

Takto se postupuje sčítání za sčítáním, dokud nejsou uděleny všechny mandáty. Jelikož udělování preferencí nižších úrovní a počet vyznačených preferencí, je zcela na rozhodnutí konkrétního voliče, objevují se také lístky, které nemají nižší preference vůbec vyznačené. Takové hlasovací lístky samozřejmě nelze převést, protože volič neurčil komu. Tyto lístky jsou prohlášeny za nepřevoditelné (nontransferable). V důsledku výskytu nepřevoditelných lístků může v posledním kole sčítání dojít k situaci, kdy žádný z kandidátů nemůže dosáhnout kvóty, protože již není dostatek hlasů ve hře. Řešení je přičíst nepřevoditelné hlasy tomu ze zbývajících kandidátů, jež má nejvyšší počet hlasů, čímž dosáhne požadované kvóty [Sinnott 2010: 119-124, Farrell 2011: 125-133]. Příloha č. 3 ukazuje příklad postupných kroků sčítání v obvodě Kildare North z roku 2002.

Po stručném seznámení se systémem single transferable vote se lze domnívat, že se jedná o systém velmi komplikovaný a těžko pochopitelný. Obdobný názor vyjádřil budoucí premiér (Taoiseach) Seán Lemass roku 1959: „*There are not half the Deputies in this House, much less half the electorate of the country, who can give an intelligent explanation of what happens [to] a No.3 preference on a ballot paper.*“ [Sinnott 2010: 117]. Michael Dummett v knize *Principles of Electoral Reform* popsál systém single transferable vote jako ‚quasi-chaotic‘ [Sinnott 2010: 132]. Většina Irů má o fungování systému pravděpodobně jen mlhavou představu, seznámíme-li se ovšem s procesem volby, dojdeme k závěru, že STV je z pohledu voliče velice jednoduchý systém. Sinnott vysvětluje, že volič se nemusí znepokojovat tím, co konkrétně se stane s jeho třetí preferencí. Je pro něj podstatné vědět, že nižší preference počínající číslem dva jsou

⁵ Detailní popis rozpracovaný na konkrétním příkladě viz. Gallagher [2005: 595, 596].

pouze návodem pro sčítající úředníky, jak nakládat s jeho hlasem v případě, že tento nebyl využit v prvním kole volby. A také, že k převodu do dalších kol dochází pouze ve dvou případech: pokud hlasoval pro kandidáta, který mandát získal i bez jeho podpory, nebo pokud hlasoval pro eliminovaného (slabého) kandidáta [Sinnott 2010: 117]. Tvrzení, že systém není pro voliče matoucí lze argumentovat i podporou ze strany voličů v zemích, kde je systém STV používán [Farrell 2011: 152].

Komplexnější znalost systému je vyžadována po úřednících, kteří sčítají hlasy, zejména v ohledu na to, které konkrétní hlasy odkud kam převádět [Sinnott 2010: 124]. Proces sčítání obvykle trvá déle než u jiných systémů [Šlosarčík 2007: 63].

1.2 Vymezení vůči ostatním volebním systémům a specifika STV

1.2.1 Vymezení vůči ostatním volebním systémům

Single transferable vote je naprostou většinou autorů řazen do rodiny proporčních volebních systémů [např. Gallagher 2005: 511, Lijphart 1990: 484, Chytílek et al. 2009: 220, Copeland 2010: 27]⁶, proto je někdy označován také jako PR-STV tedy proporční systém prostřednictvím single transferable vote. Jelikož se ale od ostatních proporčních systémů liší, najdou se i autoři, kteří tuto klasifikaci zpochybňují a označují jej za semi-proporční [Farrell 2001: 140]. Nebo jej dokonce považují za systém většinového typu: „... *if a simple dichotomy were to be drawn, it would be between list PR and majority, with STV and the Japanese system as subclasses of the latter.*” [Katz 1984: 141]. Zařazení může být považováno za problematické, protože ačkoli STV produkuje velmi proporční výsledky, některými jevy připomíná spíše systémy většinové. Například Taagepera [2007: 35] zmiňuje podobnost single transferable vote s alternativním hlasováním (alternative vote), většinovým volebním systémem, který využívá preferenční hlasování v jednomandátových obvodech.

Katz [1984: 135-137] upozorňuje na fakt, že vysoké proporční výstupy⁷ systému single transferable vote nejsou primárně dány vlastnostmi systému, ale jsou důsledkem chování malých stran. Strany se v prostředí STV chovají spíše jako strany ve většinových systémech, neboť staví kandidáty pouze v obvodech, kde vidí reálnou šanci

⁶Pro další autory viz. Chytílek et al. [2009: 33-34].

⁷Pro upřesnění Sinnott [2004: 117], Katz [1984: 136] a Farrell [2011: 142]. Příloha č. 4 uvádí proporčnost zisku jednotlivých stran mezi lety 1951 – 2007.

na úspěch jejich zvolení. Většina odevzdaných hlasů pak skutečně pomůže ke zvolení kandidáta. A systém STV těchto malých, zejména lokálních, stran produkuje zvýšené množství [Katz 1984: 141]. Implikací těchto jevů dochází k blízkosti hodnot udávajících podíl získaných křesel a podíl získaných hlasů, tedy k vysoké proporcionalitě. Katzovo pozorování však nemění nic na tom, že proporční výsledky jsou způsobeny nastavením STV, neboť jak z jeho argumentace vyplývá, strany své chování upravují právě na základě volebního systému, ve kterém bojují o hlasy.

Dalším sporným bodem je přidělování mandátů. Proporční systémy jsou typické přidělováním mandátů stranám na základě jejich celkového zisku v každém obvodu. Naproti tomu STV lze uplatnit i ve volbách, kde strany nefigurují vůbec. Je tomu tak, protože mandáty jsou přidělovány přímo jednotlivým kandidátům. [Katz 1984: 135-137]. Osobnostní volba kandidátů, kteří vzájemně soupeří, a kde hlas je udílen přímo jim, je typická spíše pro systémy většinové.

V praxi se STV daří kombinovat výhody obou hlavních skupin volebních systémů: produkuje proporční výsledky a umožňuje osobnostní hlasování [Farrell 2001: 121, Šlosarčík 2007: 61]. Klíčové pro zařazení STV mezi proporční systémy je právě schopnost distribuce mandátů mezi jednotlivé kandidující subjekty v (téměř) stejném poměru jako je poměr získaných hlasů, tedy dostatečně proporčně [Chytílek et al. 2009: 34] a praxe systému ve vícemandátových obvodech [Farrell 2011: 141]. Teoretici volebních systémů se s jeho odlišností obvykle vypořádají tak, že pro STV vytvoří zvláštní skupinu v rámci rodiny PR systémů⁸. Příloha č. 5 přehledně ukazuje pozici STV mezi ostatními volebními systémy. Ohledně zařazení systému mezi proporční se nevede rozsáhlá diskuze, neboť klasifikace na pomezí proporčních a jiných systémů je spíš výjimečná [Chytílek et al. 2009: 34].

1.2.2 Specifické důsledky STV

Jak je vidět výše, systém single transferable vote se v mnohém liší od ostatních systémů. Právě pro svou odlišnost přitahuje STV pozornost odborníků, studentů politických věd nebo reformátorů volebních systémů, kteří hledají něco zajímavého a neotřelého. STV má mnoho kritiků, ale pro jeho výhody jsou mu také mnozí odborníci nakloněni. J.S. Millem byl v díle *Considerations on Representative Government* zařazen „among the greatest improvements yet made in the theory and practice of government.“

⁸ Např. Lijphart [Charvát 2009: 90], Chytílek et al. [2009: 33], Farrell [2011: 8].

[Brams, Fishburn 1984: 148]. Krom výše zmíněných figuruje mezi hlavními přínosy STV zejména způsob řešení podreprerentace voličů, efektivní reprezentace minorit, přístup k nezávislým kandidátům a rozšíření možností výběru vhodného kandidáta voličem. Jako každý systém má i single transferable vote mnohé nedostatky, jak praktické, tak teoretické [Brams, Fishburn 1984: 147]. Mezi teoretickými například problém monotonicity⁹, komolení preferencí¹⁰ a další. My se zaměříme na nedostatky praktické. Často kritizované vnitrostranické soupeření a s ním spojený klientelistický vztah poslance k voliči jsou považovány za jeho největší nevýhodu [All-Party Oireachtas Committee 2002: 15]. Těmto jevům se budeme podrobně věnovat v kapitole číslo 2.

Při čtení následujících řádků je důležité pamatovat, že tytéž volební systémy aplikované v různých zemích, mohou mít lišící se dopady. To je způsobeno řadou dalších faktorů, specifických pro prostředí dané země jako jsou politická kultura, politické instituce, cleavages nebo historická zkušenost. *„If there is any lesson to be learned, it is that many features of political behavior have roots that run far deeper than a single institution such as the electoral system“* [Gallagher 2005: 529]. V této kapitole se tedy budeme, kromě obecných implikací systému, zabývat zejména praxí systému STV v Irsku.

Řešení podreprerentace voličů

Asi největším přínosem systému single transferable vote je způsob, kterým se vypořádává s podreprerentací voličů. Ukázkovým případem podreprerentace jsou britské jednomandátové obvody tzv. systému first past the post, kde k získání mandátu stačí prostá většina hlasů. Často tak nastává situace, při níž je zvolen kandidát, jemuž nebyla nakloněna ani polovina hlasujících. Většina rozdělila své hlasy mezi jeho oponenty, tedy vlastně hlasovala proti němu¹¹. Přesto získá mandát a desítkám procent voličů, kteří pro něj nehlasovali, je tímto odepřeno zastoupení, neboť na základě jejich hlasů nebyl nikdo zvolen. Hlasy takzvaně propadly. *„Though they are all sorts of people, they form together a major class of unrepresented citizen just as surely as if they*

⁹ Monotonicita je požadavek, aby nárůst v počtu hlasů nesnížil šance kandidáta na získání mandátu. Více Brams, Fishburn [1984: 151], Sinnott [2004: 125], Farrell [2011: 149-151].

¹⁰ Problém komolení preferencí nastává, když volič neoznačí více kandidátů. Pro konkrétní příklady viz. Brams, Fishburn [1984: 148].

¹¹ Jako příklad lze uvést obvod Argyll & Bute v parlamentních volbách ze 6. května 2010. Mandát získal kandidát Liberálních Demokratů s 31,61% hlasů, což odpovídá 14 292 hlasům. Ostatní kandidáti dohromady získali 30 915 hlasů, přesto je zastoupení jejich voličů na vládě nulové [UK General Elections since 1832].

had been denied "the free exercises of the franchise." [Hallett 1984: 114]. Single transferable vote se elegantním způsobem vyhýbá problému podrepräsentace pomocí preferenčních hlasů. Voliči mají možnost označit více kandidátů, při zachování pouze jediného odevzdaného hlasu. Očíslují kandidáty podle preferencí, aby ten, který kandidát obsadil křeslo¹². Získá-li kandidát při sčítání prvních preferencí více hlasů, než stanovuje kvóta, nadbytečné hlasy se převedou do dalšího kola sčítání, kde jsou podle druhé preference přiděleny jinému kandidátovi.¹³ Výsledkem tohoto procesu je situace, kdy jsou zvolení kandidáti dohromady držitelé hlasů téměř všech voličů daného obvodu. Ergo téměř každý volič má zástupce, pro kterého (určitou preferencí) hlasoval. Gallagher [1997: 85] uvádí, že pouze 20% hlasů fakticky nepřispěje ke zvolení některého z kandidátů. Nepříjemnost podrepräsentace, která vyvolává frustraci ze zbytečnosti hlasování a účasti u voleb, je v systému STV snížena na minimum. „*In short, this system [STV] of election regularly gives nearly all the voters satisfactory representation on approximately equal terms.*“ [Hallett 1984: 119]. Důležité je zdůraznit, že každý volič má pouze jen jeden hlas, vždy je využita pouze jedna preference.

Reprezentace minorit

Dalším důvodem proč má STV své nadšené obhájce je schopnost zvolit zástupce minorit, které by měli v jiném systému významně menší šanci získat mandát. Původně byl systém STV i v Irsku zaveden jakožto ochranný prvek pro minority. Ačkoli v současnosti není tato funkce v irském kontextu natolik důležitá, v podvědomí voličů přežívá dodnes [Šlosarčík 2007: 63]. Cesta k poslaneckému mandátu je minoritám usnadněna na základě dvou předpokladů. Jedná se o vícemandátové obvody a výšku volební kvóty. Irské obvody pro volby do poslanecké sněmovny obvykle tvoří 3-5 mandátů [Gallagher 2005: 519]. Jsou dostatečně velké na to, aby na reprezentaci dosáhl i kandidát případné menšiny. V jednomandátových obvodech může nastat situace, kde o jedno místo soupeří kandidát většiny a zástupci několika menšin. Přestože menšiny dohromady tvoří většinu voličů obvodu, jejich hlasy se rozdělí mezi kandidáty každé z nich a mandát získá zástupce většiny [Hallett 1984: 123, 124]. Vícemandátové obvody

¹² STV lze podle D. Rae označit jako ordinální systém. Klasifikace Douglase Rae rozděluje proporční volební systémy podle charakteru hlasování (ballot structure) na kategorické a ordinální. Jako ordinální označuje ty, kde má volič možnost určit pořadí kandidátů (stran) [Lebeda 2008: 24]. Příloha č. 6 ukazuje klasifikaci STV na základě tohoto rozdělení.

¹³ Podrobněji k mechanice systému v dalších kapitolách.

v systému STV nabízí dostatek křesel jak pro zástupce většiny, tak minorit. Druhým prvkem vstřícnosti systému k minoritám je výška kvóty potřebné ke zvolení. Je-li obvod například čtyřmandátový, pak je kvóta vysoká pouze 1/5 plus jeden platných hlasů, je-li pětimandátový, pak ke zvolení postačuje pouze 1/6 plus jeden platných hlasů [Sinnott 2004: 111]. Každá skupina, které je velká alespoň jako potřebná kvóta, si může být téměř jistá zvolením svého zástupce [Hallett 1984: 124, 125].

Nezávislí kandidáti

Ve většině zemí se předpokládá, že se volič rozhoduje mezi stranami, představujícími různé hodnoty a přístupy, hlasování za účelem podpory jednotlivců tvoří spíše omezenou část všech hlasů. Mezi těmi, kteří sledují irskou politiku, převládá názor, že právě osobnostní hlasování je v Irsku mnohem důležitější. „...it is the local conditions and the candidates themselves, rather than the national parties and party leaders, who are of critical importance.“ [Marsh 2010: 183]. Jak jsem zmínil výše, hlasy a následně mandáty jsou v systému STV přidělovány přímo kandidujícím, nikoli stranám. Není tedy divu, že konkrétní osoba je často důležitější, než její stranická příslušnost. Důležitost osobnostního hlasování ilustruje i velké množství nezávislých, kteří se dostávají do parlamentu. Obvykle získají více křesel než nezávislí ve všech západoevropských parlamentech dohromady [Gallagher 2005: 523]. Například ve volbách roku 2002 získali 9,5% hlasů, což by je jako stranu zařadilo na čtvrté místo [Gallagher 2005: 515]. Jsou zvoleni na základě svých osobních kvalit, nikoli pro politickou příslušnost a často jsou rozhodující proměnnou při utváření a udržování vlád, jejichž stabilitu může přítomnost nezávislých komplikovat [All-Party Oireachtas Committee 2002: 27]. Někdy nezávislí svou podporu vládě podmiňují získáním výhod pro svůj obvod [Gallagher 2005: 523]. Přesto je schopnost volebního systému volit nezávislé oceňována, jakožto prostředek k vyjádření vůle občanů a možnou reflexi jejich postoje k politickým stranám [All-Party Oireachtas Committee 2002: 27]. Do jaké míry je hlasování založené na stranictví a do jaké se jedná o osobnostní hlas, více rozvedu ve druhé kapitole.

Rozšíření možností výběru pro voliče

Významnou výhodou pro voliče v systému STV je, že systém rozšiřuje možnost jeho výběru. Ve většinových systémech je obvykle množství kandidátů s reálnou šancí na vítězství omezená na 2 až 3. Každý z nich je spjat s programem strany, kterou jako

jediný zastupuje. Volič, který se rozhoduje zejména na základě stranictví, tedy hodnot a programu strany, nemá na výběr, než zvolit jejího jediného kandidáta. V STV může stranu zastupovat více kandidátů a volič si tak může vybrat mezi přístupem jednotlivých osobností, jejich důrazem kladeným na některé otázky apod. [Katz 1984: 142]. Kandidáti se od sebe snaží odlišit, tudíž rozdíly mezi nimi nejsou zanedbatelné a pro voliče mohou hrát rozhodující roli. Volič tímto způsobem také získává možnost ovlivňovat poměry uvnitř jím podporované strany a její směřování. Voliči mají nad stranami větší kontrolu [Katz 1984: 143]. „*The single transferable vote ballot ensures that it is the voters, and not party leaders or officials, who determine which of a party's candidates will be elected*“ [Carty 1981: 59]. Z hlediska stran je z důvodů vlivu na jejich soudržnost možné chápat tento aspekt negativně, ale z pozice voliče, pro kterého je důležitá individualita kandidáta, jde zajisté o přínos. „*In this sense it [STV] can be judged a highly democratic system*“ [Farrell 2011: 151].

Podle některých [Hallett 1984: 120, Taagepera 2007: 36] STV voličům velmi usnadňuje rozhodování, jelikož se nemusí bát, že jejich hlas propadne a výběrem kandidáta s malými vyhlídkami oslabí stranu. „*Voting will always be worthwhile. You are almost sure to be a winner*“ [Hallett 1984: 120]. Volič může bez obav dát svůj hlas svému oblíbenému kandidátovi, ačkoli tuší, že jeho šance na zvolení nejsou vysoké, protože vyplní-li také preference nižších úrovní, budou tyto uplatněny v případě, že první preference propadne. Máte-li více favoritů, ale nevíte kdo má větší naději? Pak je stačí všechny označit vyššími preferencemi a máte téměř jistotu, že má-li některý z nich šanci, pomůžete mu ke zvolení. [Hallett 1984: 120]. V prostředí utvářeném systémem single transferable vote tedy nemusí volič natolik taktizovat a upravovat svou volbu podle šancí kandidátů na zvolení jako v jiných systémech. Typickým příkladem je volba v proporčních systémech s uzavírací klauzulí. Volič raději dá hlas straně, která má šanci překonat hranici (např. 5%), než straně, jejíž podpora se pohybuje pod touto hranicí. Vyhne se tak ztrátě svého hlasu, ale za cenu menšího uspokojení z vykonání svého volebního práva. V STV volič jednoduše udělí hlas na úrovni první preference své oblíbené straně (či kandidátovi) a uplatnění svého hlasu zajistí udělením druhé preference straně silnější [Šlosarčík 2007: 62].

Single transferable vote dává také možnost zároveň označit na témže hlasovacím lístku kandidáty různých stran (cross party vote), což také podporuje osobnostní povahu volby kandidátů na úkor stran. All-Party Oireachtas Committee shrnuje možnosti voliče následovně: „*...the current Irish electoral system provides the greatest degree of voter*

choice of any available option. A switch to any other system would reduce the power of the individual voter“ [All-Party Oireachtas Committee 2002: 29].

2 Vztahy mezi aktéry

V této kapitole se zaměřím na důsledky, které má volební systém STV na vztahy mezi aktéry, účastníci se voleb do Dáil Éireann, dolní komory Parlamentu Irské republiky. Jedná se o jevy, které jsou obecně považovány za škodlivé, destrující politickou kulturu a ohrožující stabilitu politického systému země. Při debatě o změně volebního systému, která se v Irsku čas od času vynoří¹⁴, jsou uváděny jako jedny z důvodů, proč k reformě přistoupit. Doposud ale nikdy nebyly shledány natolik závažnými, aby ke změně došlo, neboť mají i svůj kladný rozměr a systém single transferable vote své slabosti vyvažuje podstatnými přednostmi, z nichž některé jsou nastíněny výše.

Na úrovni vztahu kandidátů mezi sebou jde o jev nazývaný vnitrostranické soupeření (intra-party nebo intraparty competition). Vytváří nepřátelské prostředí ve volebním týmu zejména větších stran, vede ke znechucení voličů a snižuje kulturu demokratického soupeření. V této kapitole popíši, jakých forem soupeření mezi kandidáty nabývá, analyzuji jeho příčiny, vliv na poměry mezi straníky a jejich poměr k voličům. Identifikuji a popíši negativní i pozitivní dopady tohoto jevu.

Kritické názory se ozývají i na adresu vztahu kandidáta či poslance a jeho voličů. V debatě zaznívá, že má podobu klientelismu, vedoucího ke zvýhodňování jednotlivců výměnou za voličské hlasy. Tento těsný vztah údajně způsobuje nadměrné zaměření poslance na politické záležitosti jeho obvodu a odvádí jej od práce vyššího rámce na národní úrovni a práce dlouhodobé povahy [CRG 1996: 45]. Výsledkem je vychýlení většiny aktivit poslanců ve prospěch obvodů a oslabení pozice Dáilu. Také povahu vztahu kandidát/poslanec – volič podrobím zkoumání a pokusím se najít jeho důsledky pro politický systém.

Mezi vnitrostranickým soupeřením a zaměřením na službu obvodu je zdánlivě příčinný vztah. Vysoká aktivita v obvodu je jednou z možností jak získávat podporu místních voličů a oslabovat tak volební soupeře. Oba jevy jsou považovány za problém také proto, že odpuzují potenciální kvalitní kandidáty [Gallagher 2005: 526, All-Party Oireachtas Committee 2002: 15]. Je zajisté důležitou otázkou, do jaké míry je za oba jevy odpovědný systémem STV a zda nehrají jistou roli i jiné faktory.

¹⁴ Více Gallagher [2005: 527-529].

2.1 Vztahy mezi kandidáty – vnitrostranické soupeření

Vnitrostranické soupeření na volební úrovni je významnou částí autorů [Sinnott 2004: 124, Carty 1981: 57, Gallagher 1997: 87, All-Party Oireachtas Committee 2002: 15] považováno za významný praktický nedostatek systému STV. Jak jsem psal výše, některé jevy označované jako důsledek volebního systému, mohou mít zcela jiné hlubší příčiny. Domnívám se ale, že vnitrostranické soupeření mezi ně nepatří, vliv STV je určující, jak dokazují níže.

Vnitrostranické soupeření je nepochybně spojeno s podobou volebního lístku. Kandidáti na něm jsou uvedeni podle abecedního pořadí svých jmen, nikoli podle stranické příslušnosti. Vystupují na něm jako samostatně zvolitelní političtí aktéři. STV po voličích vyžaduje udělování preferencí lidem, ne stranám [Laver 2004: 191]. I mandáty jsou přidělovány přímo zvoleným kandidátům, ne jejich stranám. Ostatně pozice stran je v Irsku specifická. Jejich role není ústavně zakotvena a volební zákon je uznal až roku 1963 [Electoral Act 1963: 13]. Do té doby se u kandidátů na hlasovacím lístku stranická příslušnost neuváděla vůbec¹⁵ [Gallagher 2005: 516]. Vyšší důvěru Irové chovají k lokálním předákům, na které se obrací se svými problémy, jsou s nimi ve styku a výsledky jejich práce vidí na vlastní oči, neboli irská politika má parochiální charakter¹⁶ [Carty 1981: 64]. Není tedy překvapující, že hlasování je významně personalizované a stranická příslušnost je pro část voličů spíše minoritním než rozhodující faktorem. Pro ilustraci podle průzkumu, který uvedl Michael Laver [2004: 192, 193] by 46% voličů odevzdalo hlas témuž kandidátovi, i kdyby kandidoval za jinou stranu. U 17% by záleželo na straně, ke které by přestoupil¹⁷. Při udělování první preference je kandidát důležitější pro 62% voličů, zatímco strana pro 38%. Sinnott volbu mezi kandidátem a stranou shrnuje následovně: v STV není volba svázaná se stranami, je spíše otevřená a flexibilní, volič může volit na základě stranické příslušnosti, chce-li, a analýzy převodu preferencí napovídají, že tomu tak je [Sinnott 2004: 123]. „*STV is very much a candidate-centred method of election, with parties mattering as much or little as the voters feel them to matter*“ [Gallagher 2005: 515]. Irská politika je složitou symbiotickou koexistencí politiků a politických stran [Carty 1981: 75]. Příloha č. 6 ukazuje STV jako systém s důrazem na individuální kandidáty.

¹⁵ Od roku 1963 je uvedena ve zvláštním sloupci vedle jména kandidáta. Viz. příloha č. 2.

¹⁶ Parochiální charakter či parochiální kultura je označení pro společnost, ve které je autorita vůdce významným pojícím prvkem.

¹⁷ Jelikož je systém STV konán ve vícemandátových obvodech a větší strany staví více kandidátů, je volba pro tyto strany koneckonců vždy osobnostní [Laver 2004: 192].

Nehrají-li strany zásadní roli pro téměř dvě třetiny voličů, soupeří o jejich přízeň kandidáti zejména mezi sebou. Aby každý z kandidátů zvýšil svou šanci na zvolení, musí voliče přesvědčit, že je lepší volbou, než všichni ostatní na hlasovacím lístku, bez ohledu na jejich stranictví. To, že je systém *single transferable vote* odpovědný za vnitrostranické soupeření potvrzuje i Gallagher. Říká, že STV vytváří vzorce chování, které zvyšují pozornost poslanců k vnitrostranickému taktizování [Gallagher 2005: 526]. Explicitněji tuto premisu potvrzuje slovy „*Intraparty competition is inherent in PR-STV*“ [Gallagher 2005: 523].

Vnitrostranické soupeření je samozřejmě přítomno ve většině soutěživých politických systémů a je jejich přirozenou součástí. Odehrává se však na jiné úrovni a v odlišné podobě. V systémech většinových, například ve Velké Británii, strany staví do volebního boje pouze jediného kandidáta, aby maximalizovali užitek svých hlasů a vyhnuli se tím nežádoucímu souboji spolustraníků. Rozhodnutí kdo tímto kandidátem bude, je obvykle záležitostí stranických organizací. Soupeření spolustraníků se ale odehrává zejména v těch systémech, které využívají vícemandátové obvody [Mitchell 2005: 170]. Jelikož v některých proporčních systémech mají voliči možnost tzv. kroužkování, tedy označení preferovaných kandidátů, objevují se názory, že v těchto systémech jsou kandidáti vystaveni stejné míře vnitrostranického soupeření jako v systému STV [Gallagher 2008: 201, 202]. Lze předpokládat, že v PR systémech probíhá soupeření uvnitř stranických struktur o získání nominace na kandidátní listinu a pouze mezi malým množstvím osob [CRG 1996: 49]. Po zveřejnění kandidátky, však soupeření utichá a úsilí je namířeno směrem k zajištění přízně voličů této kandidátce jako celku. Kandidát, jehož kampaň by byla výrazně zaměřená pouze na jeho osobu a poškozovala jeho spolustraníky, riskuje nejen oslabení pozice své strany v očích voličů, ale také své zařazení na kandidátku pro příští volby. V systému *single transferable vote* souboj mezi spolustraníky nekončí zařazením na volební lístek, nýbrž se přesouvá do roviny kampaně a soupeření o hlasy voličů.

Rozdíl v závažnosti, kterou problém vnitrostranického soupeření představuje v preferenčních PR systémech kandidátních listin a v systému STV, lze ilustrovat na přístupu politiků k tomuto fenoménu. V Irské debatě je vnitrostranické soupeření přiznaným jevem, politici se k němu vyjadřují a diskutují jej. S obdobným přístupem se v žádné ze zemí, která využívá PR s preferenčními kandidátními listinami, nesetkáme. [Gallagher 2005: 524].

Hrozba, kterou spolustraníci v irském prostředí představují, zdaleka není zanedbatelná. Mezi lety 1922 a 1997 bylo 34% (mezi poslanci Fianna Fáil dokonce 56%) prohravších poslanců poraženo spolustraníkem, nikoli kandidátem jiné strany. [Gallagher, Komito 2010: 248, 249]. Carty [1981: 60] uvádí, že poslanců, kteří ztratili křeslo ve prospěch spolustraníka, bylo mezi lety 1948 – 1973 28% a v letech 1965 a 1977 dokonce přes 40%. Problém se týká zejména velkých stran. Jejich značná voličská podpora jim dává možnost získat více než jeden mandát. Nominují tedy obvykle více kandidátů (2-3 pro každý obvod) [Gallagher 2005: 523], za tu cenu se vystavují nežádoucím účinkům jejich následného soupeření. Malé strany se snaží dosáhnout alespoň na jeden mandát a tak vkládají naději obvykle pouze do jediného kandidáta, aby omezili nevráživost ve vlastní organizaci [Gallagher 2005: 523]. Copeland uvádí, že velikost strany je přímo úměrná hrozbě, že poslanec prohraje držené místo ve prospěch svého straníka. V nejmenší ze jmenovaných, Labouristické straně, nastala tato situace pouze v 2,9% případů za sledovaných sedmdesát let (1927-1997). Ve druhé největší Fine Gael šlo o 37,2% a v největší Fianna Fáil o 55,7% případů [Copeland 2010: 28]. Podle Cartyho všechny strany nominují více kandidátů, než mají šanci obsadit křesel. Dělají to, aby dosáhly na všechny první preference, které mohou získat a aby uspokojili volání po místních kandidátech napříč obvody [Carty 1981: 59]. Právě v situacích, kdy se o mandát v jenom obvody uchází větší množství kandidátů jedné strany, než kolik křesel může tato strana podle předvolebních průzkumů získat, narůstá intenzita soupeření [Šlosarčík 2007: 62-63].

Rozměr vnitrostranické hrozby ilustruje i fakt, že ačkoli jsou často poslanci úspěšně znovu zvoleni, není tak běžné, aby byl obvod dlouhodobě reprezentován týmiž. Ve společnosti s tak výraznou parochiální kulturou jde o zvláštní jev, vysvětlitelný právě zvýšenou vnitrostranickou hrozbou [Carty 1981: 59]. Politici opravdu neberou tento problém na lehkou váhu. Důkazem jsou ostrá slova ve zprávě *Seventh Progress Report* parlamentního výboru All-Party Oireachtas Committee, kde zvolení zástupci označili poměry mezi kandidáty jako „*místní bratrovražednou rivalitu*“ [All-Party Oireachtas Committee 2002: 15]. Obdobně o rivalitě hovoří také Carty [1981: 64].

Podoba soupeření

Podoba konfliktu může být velmi rozdílná. Projevuje se např. menším počtem společných akcí kandidátů v rámci volební kampaně, omezení spolupráce, ale může dojít až k „...*bojkotu volební kampaně, či ničení plakátů a propagačních materiálů*“

stranických spolukandidátů.“ [Šlosarčík 2007: 63]. V určitých situacích se mohou kandidáti uchýlit i k užívání úplatků, nátlaku nebo psychickému zastrašování svých spolustraníků [Carty 1981: 65]. Takové praktiky jsou ale spíše extrémními případy, kandidáti, jež se jich účastní, se vystavují riziku ztráty voličské podpory. Proto rivalita do takových rozměrů obvykle negraduje a kandidáti se vyhýbají přímým útokům na své kolegy. Podstatná dimenze souboje s rivaly spočívá ve snaze poslanců, zabránit vynoření nového schopného kandidáta, ohrožujícího šance na znovuzvolení. Soupeření uvnitř stran se účastní jak již zvolení poslanci s cílem udržet si podporu a obhájit mandát, tak kandidáti, kteří je chtějí nahradit.

Vyomezit se jakožto lepší volba vůči kandidátovi ze stejné strany ale není zcela jednoduché. Nelze tak učinit na základě hodnotové orientace, politických názorů či působení strany oponenta ve vládě [Sinnott 2010: 128, 129]. „*It runs to the effect that candidates of the same party cannot compete against each other on policy grounds, and therefore they must find another way of distinguishing themselves from their ‘running mates’.*“ [Gallagher 2008: 201].

Abych zjistil, jak se kandidáti vzájemně vymezují, podívám se nejprve, co voliči nejvíce oceňují na zvolených poslancích. Tutéž otázku si položil Michael Marsh [2010: 185]. Zjišťuje, že se nejedná o politické názory a jejich blízkost názorům konkrétního voliče. Ostatně píše také, že „... *in Ireland that competition is less ideological and more local than it is in the most other countries.*“ [Marsh 2010: 192]. Nejde ani o angažování politika na národní úrovni. To co je nejdůležitější pro většinu voličů, je kvalita práce, kterou ten který poslanec odvádí ve svém volebním obvodu [Marsh 2010: 183, 185]. Jak dokumentuje Laver [2004: 203] důležitý je i přínos politika na národní úrovni, ale odpovědi respondentů použitého průzkumu indikují mírný výkyv ve prospěch vyšší obliby práce poslance pro obvod¹⁸.

Samotní irští politici si uvědomují výraznou lokální orientaci poslanců, způsobenou značnou poptávkou ze strany voličů. Poslanci cítí potřebu na existenci této poptávky odpovědět a zajistit si tak znovuzvolení. Průzkum, který provedl David Wood a Garry Young v roce 1997, prokázal, že 60% současných TDs (Teachta Dála – člen parlamentu), se domnívá, že by ztratili šanci na znovuzvolení, kdyby omezili svou práci pro obvod [Gallagher, Komito 2010: 249]. Rozšířenost tohoto dojmu potvrzuje i článek

¹⁸ Studie INES - Irish National Election Study vykazuje tyto výsledky: pro 40% voličů jsou přínos kandidáta národní politice a přínos místnímu obvodu faktory důležité stejnou měrou. Pro 36% je důležitější lokální orientace politika a 24% zvolilo jako důležitější národní úroveň [Laver 2004: 203].

bývalé poslankyně Máire Geoghegan-Quinn *Loss in salary and privacy price of becoming a TD „... working for the Dáil alone doesn't tend to get you re-elected. So on Friday, Saturday and Monday you will find TDs criss-crossing their constituencies holding clinics, attending meetings and dealing with local problems.“* [Gallagher, Komito 2010: 231]. Poslanci se soustředí na zlepšení podmínek života ve svém obvodu, zabývají se podněty občanů a vykonávají roli jakéhosi „civil servant“ [Katz 1984: 144, Carty 1981: 73]. Orientace irských poslanců na lokální politiku ale není ve srovnání s poslanci v jiných zemích ničeni neobvyklým. I zástupci v jiných zemích jsou vystaveni požadavkům ze strany občanů jejich obvodů [Gallagher, Komito 2010: 244]. Kritika se ozývá z důvodu, že poslanci jsou v důsledku soutěžení s jinými místními brokery do lokální politiky zatahováni přespříliš a nevěnují se dostatečně politice národní úrovně [Copeland 2010: 28, All-Party Oireachtas Committee 2002: 14]. Jejich vytížení obvodní prací je vskutku značné, ačkoli není ústavou stanoveno jako jejich povinnost, a mnozí tudíž uvažují, zda by se jí měli vůbec zabývat [Gallagher, Komito 2010: 230].

Kandidáti, kteří nedrží poslanecký mandát, pozorují, jak poslanci vytváří dojem efektivního a těžce pracujícího člověka se zřetelem na problémy vlastního obvodu. Sami se snaží o obdobný efekt, ačkoli nezastávají zmíněný úřad. Způsob jakým si poslanec buduje a udržuje podporu mezi voliči, může imitovat jakýkoli politicky aktivní jedinec. Nejlépe jsou k tomu nadáni např. členové místních zastupitelstev nebo členové politických struktur etablovaných politiků [Carty 1981: 74]. Nejen poslanci tedy vykonávají velké množství obvodní práce [Laver 2004: 191].

Výše uvedené lze shrnout tvrzením, že způsob jak se vymezit od spolustraníků nabývá povahy souboje o to, kdo v očích voličů vykoná více práce pro obvod. „*competition within parties tends to be on the basis of services rendered, rather than policy differences*“ [Katz 1984: 144].

Sítě podporovatelů

Carty píše, že povaha irské politiky vychází stále z pre-moderních rurálních tradic. Místní autority mají velký význam a za nejlepší přístup k nim je považován přímý kontakt. Voliči věří, že politika je potenciálním zdrojem výhod a laskavostí, které mohou získat. Politici na to reagují snahou o vytváření transakčních vztahů k obyvatelům svého obvodu. Poskytují jim rady jak získat zaměstnání, vládní grant a cokoli, co volič žádá. Zastávají pozici brokera neboli zprostředkovatele.

Poskytováním těchto služeb, si politik voliče zavazuje a výměnou očekává, že mu dluh bude splacen v den voleb [Carty 1981: 71, Gallagher, Komito 2010: 242]. K úspěchu je třeba vytvořit dostatečně velkou síť klientů, kterým může prokazovat laskavosti a poskytovat žádané služby. Jelikož mají obyvatelé na výběr z několika poslanců, případně i politiků místní úrovně, svádí politici souboj o to, ke kterému z nich se obrátí. Politici se s občany snaží navázat osobní vztah, který zajistí, že to budou právě oni. Síť zdánlivě loajálních klientů jsou ze své povahy nestabilní a neustále v ohrožení. Občan se může kdykoli rozhodnout opustit dosavadně preferovaného a věnovat svou podporu politikovi, který mu doručí lepší služby. Ve snaze být dostupní, drží politici úřední hodiny nejen ve svém městě, ale i v ostatních částech obvodu, kam pravidelně přijíždějí a otevírají své kanceláře komukoli, kdo má potřebu je vyhledat [Carty 1981: 73, 74].

K vytvoření dostatečné podpory nestačí budovat pouze vztahy k voličům. Carty [1981: 59, 60] dále píše, že podstatné je vytvoření sítě osobních podporovatelů také uvnitř vlastní politické strany. Tito jsou důležití již v zabezpečení procesu nominace na kandidaturu a posléze v zajištění kampaně. Nutně tak dochází k souboji o frakce stranické organizace mezi jejími významnými osobnostmi. Studie Fine Gael ukázala, že 45% jejích členů se považuje spíše za silného podporovatele jednoho konkrétního místního politika než za podporovatele všech místních politiků Fine Gael [Gallagher 2005: 524]. Základ skupiny kolem příslušného politika je mnohdy tvořen jeho vlastními příbuznými.

Aby politik posílil svou pozici, vytváří si i neformální síť podporovatelů mimo stranu [Carty 1981: 72]. Tito neformální podpůrci zprostředkovávají kontakt politika s dalšími voliči a napomáhají k prohloubení vazeb mezi nimi [Gallagher, Komito 2010: 232]. Zastávají funkci brokera nižší úrovně. Jejich loajalita ke konkrétnímu politikovi je mezi jejich přáteli a sousedy známá. Za svou službu jsou později odměňováni pozicemi nebo jinými laskavostmi. Časem může docházet ke splynutí vně a vnitrostranických struktur. Politik tak posílí pozice uvnitř strany a integrovaní brokeři mu nadále zprostředkovávají kontakt s voličem. Není nutné, aby skupiny podpůrců byly významně velké. Plně rozvinutá síť zahrnuje kolem 100 členů, z nichž je 30 klíčových v těsném kontaktu s lídrem [Carty 1981: 73].

Překvapivě velkou část poslanců dolní komory, obvykle kolem 20 - 25%, tvoří příbuzní bývalých poslanců [Gallagher 2005: 525], Carty [1981: 79] uvádí dokonce 30%. Často dochází k tomu, že vytvořené struktury zdědí právě někdo z příbuzenstva

politika, jemuž původně náležely. Vazby k rodině politika jsou natolik silné, že přežívají po generace. [Carty 1981: 79, Gallagher 2005: 525].

Bailiwicks – sféry vlivu

Souboj o klienty probíhá mezi všemi, kteří jsou schopni a ochotni poskytnou žádané služby a budovat si vlastní klientelu, zejména ale uvnitř stran. Kandidát obvykle ví, ve které části obvodu lze nalézt voliče orientované na jeho stranu, tam se také vyskytuje nejvíce potenciálních klientů, totéž ale vědí i jeho spolustraníci. Soupeření straníků přímo na prahu voličova domu může přinést spíše ztrátu podpory, než sympatie.

Aby kandidáti vzájemně neohrožovali své úsilí, omezili přímé konflikty a řevnivost, dochází někdy k dohodě o geografickém rozdělení obvodu [Katz 1984: 143]. Každý pro sebe získá určitou část tzv. bailiwick, neboli sféru vlivu, kde může vyvíjet kampaň, aniž by zasahoval do práce spolustraníků v jejich sférách nebo jimi byl ohrožován. Za hranicí sféry jednoho kandidáta, začíná sféra jiného. V podstatě dojde k virtuálnímu rozdělení vícemandátového obvodu na několik jednomandátových [Carty 1981: 77]. K tomuto jevu dochází zejména v rurálních obvodech [Weeks 2010: 160].

Může se zdát, že tímto způsobem je problém vnitrostranického soupeření výrazně zmírněn, ne-li eliminován. Je však třeba vzít v úvahu, že dohoda o rozdělení obvodů není vždy formální a závazná. Nezdají-li se kandidátovi jeho vyhlídky nejlepší, je velkým pokušením pokusit se získat nové voliče za vyznačenou hranicí. Může tím výrazně posílit své šance [Katz 1984: 144]. Přesto rozdělení obvodu eliminuje největší excesy vnitrostranického soupeření. Jiným způsobem jak jej zmírnit, je odsouhlasení základních pravidel vztahů mezi jednotlivými volebními štáby, určení jaký způsob kampaně je přijatelný a jaký ne a stanovení nestranného soudce [Carty 1981: 77].

Cesta k dohodě o rozdělení není vždy snadná. Příkladem je svědectví Ivana Yatese (Fine Gael), kandidáta za obvod Wexford. Podle průzkumů, měla Fine Gael dosáhnout pouze na dvě kvóty, ale ve hře byli tři perspektivní kandidáti s množstvím odvedené práce. Yates popisuje, že dohoda o rozdělení obvodu na sféry vlivu, vytvořila napjatou atmosféru. Sám si uvědomoval, že v okrsku, ze kterého pochází a kde je jeho základna, nemá Fine Gael velkou podporu. Domníval se, že má-li být zvolen, nemůže se omezovat na svůj okrsek, ale potřebuje přístup k obvodu celému. Kandidáti z okrsků s významnou podporou Fine Gael se samo sebou bránili vpustit na své hřiště nového soupeře. Výsledkem byla dohoda umožňující každému kandidátovi dvoudenní přístup

do okrsků spolustraníků v počátečních dnech kampaně. Dovoleno bylo také distribuovat předem schválené letáky apod. do všech částí obvodu. Takovou dohodu přivítali všichni kandidáti a v průběhu následné kampaně nedošlo k žádnému porušení stanovené smlouvy [Gallagher, Sinnott 1989: 48, 49]. Ne pokaždé ale dochází k podpisu dohody o způsobu vedení kampaní a ne vždy jsou dodržovány.

Ačkoli se s označením *bailiwicks* setkáme v odborné literatuře poměrně často [Katz 1984, Carty 1981], nepovažují jej za vhodně popisující reálné poměry mezi spolustraníky. Název *bailiwick* se obvykle používá k označení oblasti jurisdikce úřední osoby a svádí spíše k představě území, které držitel autority zcela ovládá. Totéž nelze říci o sférách vlivu politiků. Jejich podpora není ani v těchto oblastech homogenní. Nejsilnější podporu lze předpokládat kolem jejich základny, obvykle domova. Ve vzdálenějších oblastech není zaručena, je třeba se o ni ucházet. Právě oblasti, kde nejsou voliči rozhodnutí, nebo je jejich podpora slabá, jsou častým cílem ostatních kandidátů. Označení *bailiwick* správně popisuje formální stránku dělení obvodu z hlediska stran, které po dohodě rozdělí obvod na svrchované jurisdikce jednotlivých kandidátů. Realitě se ale více blíží popis, který poskytuje Gallagher [2005: 524]. Gallagher používá označení „*turf wars*“, což lze přeložit jako „*války o teritorium*“. Princip *turf wars* označuje oblasti, ve kterých není podpora zcela vyhraněná, za neutrální teritoria. Rozdělení obvodu je pak následující. Kandidáti vznesou nárok na okolí své základny, kde mají nejsilnější pozici a o neutrální teritoria mezi nimi se svádí boj.

Geografické rozmístění kandidátů je prvkem, který se uvažuje už při nominaci na kandidaturu [Farrell 2011: 146]. Předpokládá se, že ať je kvalita kandidátů jakákoli, nemohou být dva zvoleni ve stejné části obvodu. Jedním důvodem je přání voličů mít zástupce, který je jim geograficky co nejbližší, aby stoupla šance, že právě oni budou těžit z jeho obvodní práce. Druhým důvodem je, že kandidát, který bude schopen plně využít své sousedsko-přátelské vazby, může v parochiální irské společnosti vybudovat image, která přiláká i voliče jiných stran. [Carty 1981: 66]. Díky nízké kvótě v systému STV, jsou lokální vazby velmi důležité, mnohdy totiž postačuje zacílit na menší oblast, kde získáte intenzivní podporu a získáte křeslo [Copeland 2010: 30].

Katz [1984: 143] také poukazuje, že v důsledku rozdělení obvodu je volič ochuzen o možnost vybírat z více kandidátů téže strany. Dodržují-li kandidáti dohodu o rozdělení a v kampani nepřekračují hranice, je o nich volič informován jen např. z dostupných letáků nebo vysílání televize. Důležitost osobního setkání tkví v tom, že při obcházení domů, připomínají kandidáti svým klientům, laskavosti a služby, které pro

ně vykonali, a za které očekávají hlas [Carty 1981: 70]. Právě obcházení domů, je jedním z hlavních důvodů, proč obvody rozdělovat. Navíc podle Cartyho vytváří rozdělení obvodů zdání nelegitimity kandidátů z jiných teritorií [Carty 1981: 77]. Pokud se sám volič nerozhodne vydat za vzdálenějším kandidátem, zbývá mu při stranické volbě jen jedna možnost. Rozdělení na sféry vlivu tedy sice snižuje vnitrostranické soupeření, ale zároveň potlačuje jednu z největších výhod systému STV – možnost voliče vybírat uvnitř strany.

Pozice poslance

I po získání poslaneckého mandátu si politici snaží udržet své klienty i teritoriální panství. Obvykle usilují o znovuzvolení, tudíž dále prohlubují vazby a poskytují brokerské služby. Čím více se blíží volby, tím více roste i riziko útoku kolegy na jejich teritorium. Jedním z nástrojů jak mohou poslanci kontrolovat svou pozici je ovlivňování výběru nominovaných pro příští volby. Ve vlastním zájmu usměrňují nominace, aby nově vybraní, nebyli takovou hrozbou. Účinnou možností jak oslabit oponenta je prosadit kandidaturu slabého politika původem ze sféry vlivu soupeře. Ač je bez šancí na zvolení, ochudí dominantního kandidáta o hlasy [Carty 1981: 66, 67] a agresivní rétorikou ho může zatáhnout do spirály ostrého soupeření, které vyústí v odklonu voličů. TDs mohou uplatnit svůj vliv při stanovování termínu sjezdu, kde k nominacím má dojít. Čím kratší je doba mezi nominací a volbami, tím méně se mohou soupeři připravit [Carty 1981: 77]. V případě, že se uprázdní jedno z obvodních křesel, jsou poslanci často proti tomu, aby se jejich strana snažila volné místo v doplňovacích volbách obsadit. Kdyby kandidát téže strany uspěl, hrozilo by, že se v příštích regulérních volbách hlasy získané na základě stranické příslušnosti rozdělí mezi původního a čerstvě zvoleného straníka, načež původní poslanec ztratí křeslo [Katz 1984: 144, Carty 1981: 77, 78]. V tomto kontextu se poslanec může rozhodnout, že bude pracovat proti zájmům své strany a jeho cílem bude její prohra v doplňovacích volbách. Nemůže sice otevřeně vyjádřit nesouhlas nebo apelovat na své podporovatele, aby hlasovali pro opozici, ale může žádat, aby podporu pouze fingovali. Sám má možnost vyhýbat se osobnímu angažování v kolegově kampani. I rozdělení obvodu na sféry vlivu je nástrojem poslanců. Prosadí-li si svou verzi, pomáhá jim udržet jejich klientelistickou síť v bezpečí. Jiné riziko, kterému poslanec čelí, je ambiciózní vzestup někoho z jeho vlastní stranické frakce. Aby si udržel dominantní pozici, manipuluje

poslanec s poměry mezi svými podporovateli, aby nikdo z nich nezískal příliš dobrou pozici, a drží je tak na svém místě [Carty 1981: 78].

Uvedený výčet způsobů, jak může poslanec bránit svou pozici před hrozbou jiných stranických kandidátů, demonstruje konzervativní tendence, které s sebou vnitrostranické soupeření, a tedy single transferable vote, přináší. Jak říká Carty, politici a strany jsou nuceni čelit podmínkám, které potlačují vstup talentovaných jedinců do politiky, podporují její individuální ráz a udržují status quo [Carty 1981: 77, 79].

Spolupráce straníků

Přestože kandidáti téže strany si jsou významnými konkurenty, navenek se snaží vystupovat se vzájemnou loajalitou. Straníkům se vyplácí veřejnosti ukázat, že táhnou za jeden provaz. Posílí tím svou šanci získat nižší preference voličů, upřednostňujících jiné kandidáty téže strany. Strany obvykle voliče žádají, aby označil více jejich kandidátů, preferencemi podle vlastního uvážení, čímž samotnou volbu mezi kandidáty nechají na nich, ale s množstvím druhých a třetích preferencí výrazně zvýší šance na získání více křesel. Zatímco navenek v oficiální kampani působí strany jednotně, samotné kampaně vedou kandidáti nezávisle a samy za sebe [Carty 1981: 70]. Jejich prioritním zájmem je získání co největšího počtu prvních preferencí. Tudíž na úrovni přímého kontaktu s voliči nemluví za stranu a ostatní kandidáty, ale primárně za sebe. I když Carty [1981:70] zmiňuje, že mohou voličům poradit, aby následující preference rozdělili mezi jeho spolustraníky, první preferenci žádají pro sebe. Svědectví kandidáta Charlie McCreeveho (Fianna Fáil) popisuje vztah výmluvným způsobem: „*Elections bring out selfishness in all candidates of all parties – no matter whether they are backbenchers, ministers, or party leaders. Let no one tell you anything else - when it comes to a campaign, it is everyone for himself and irrespective of your party going up or down, all you really want to know is are you going to be elected*” [Gallagher, Sinnott 1990: 44].

2.2 Vztah kandidát – volič – brokerage

Po přečtení předchozí kapitoly může mít čtenář zdání, že těžiště aktivit politiků leží ve snaze předčít ostatní stranické kandidáty. Nezapomínejme ale, že hlasovací lístek obsadili i soupeři z jiných stran. Voliči také často překračují stranické linie, zvláště volili na základě osobností politiků, spíše než na základě stran. Katz [1984: 143] dokonce za hlavní dimenzi politického boje v systému STV nepovažuje vnitrostranickou soutěž, ale

jako hlavní uvádí „*interpersonal competition*“, tedy soupeření mezi kandidáty, které předčí intenzitou stranickou soutěž. I na porážku ostatních kandidátů vidí většina stále stejný recept – intenzivní práci pro obvod a jeho voliče. S tím spojený jev - vytváření transakčních vztahů k voličům, je dalším silně kritizovaným jevem irské politiky. V této podkapitole se zaměříme na otázku, zda je tento transakční vztah důsledkem systému *single transferable vote*. Nejprve se ale podíváme na povahu a podobu tohoto vztahu a na možnosti politiků vykonávat požadovanou funkci.

V předchozí kapitole jsem popsal, jak se politici snaží vybudovat síť klientů, kterým mohou poskytovat laskavosti, rady a služby. Většina voličů je údajně součástí klientely některého politika. Slovo klientela odkazuje k termínu, který se často užívá pro označení transakčních vztahů mezi voličem a politikem - pejorativně laděné slovo klientelismus [Gallagher, Komito 2010: 242]. Pejorativní proto, že vyvolává představu zvýhodňování některých občanů na úkor jiných, zneužívání osobních kontaktů a známostí. V takovém vztahu figuruje postava patrona (politik), který se stará o své klienty. Přestože jsem dosud označení klientela v předešlém textu pro zjednodušení používal, na následujících řádcích si ukážeme, že používání uvedených pojmů není zcela správné.

Thomas M. Wilson v článku popisujícím vývoj zmíněných vztahů v irské lokální politice definuje vztah patron - klient podle toho, co oba do vzájemné transakce přinášejí. „*A client is someone who receives material or nonmaterial aid from those who either control scarce resources or are the link to those who do*“. Na oplátku klient patronovi splatí jeho služby zejména tím, že mu udělí hlas ve volbách, případně se může podílet na přípravě kampaně apod. Čím významnější je služba politiku klientovi, tím více od něj lze očekávat. Vyměněné služby jsou výrazně neporovnatelné, patron disponuje žádanými zdroji, zatímco klient může poskytnout pouze málo [Wilson 1990: 163], i proto se patron snaží distribuovat své zdroje mezi více klientů, aby dosáhl svého cíle – (znovu)zvolení. Ačkoli některé z těchto aspektů odpovídají, namítají mnozí autoři¹⁹, že vztahy mezi politiky a voliči v Irsku mají odlišný charakter, než poskytuje rámec klientelismu.

Gallagher a Komito například uvádějí, že tajnost hlasování, dává voličům možnost, hlasovat pro jiného kandidáta, než je ten, který hlas očekává na základě svých vykonaných služeb. V důsledku toho se politici považují za závislé na hlasech

¹⁹ Např. Farrell, či Collins a O'Shea viz. Gallagher, Komito [2010: 242].

anonymních voličů, ke kterým nemají žádné přímé vazby. Pro svou neustálou nejistotu ohledně své pozice jsou někdy nazýváni „*profesionálně paranoidními*“. Stejně tak, se mnohdy voliči obrací se svým problémem na více politiků zároveň, aby zajistili jeho zdárné vyřešení. Občan jednoduše maximalizuje šanci na dosažení svého cíle, namísto aby spoléhal na jediného politika, svého patrona. Irský případ tak podle Gallaghera a Komita postrádá jednu ze základních charakteristik klientelismu - solidární vazbu mezi patronem a klientem [Gallagher, Komito 2010: 242, 243].

Další argument vznáší Wilson [1990: 158, 162], podle něj začala ve čtyřicátých letech irská vláda i politické strany limitovat přístup místních politiků k voliči žádaným zdrojům a službám. Zákon o místní správě (The County Management Act) z roku 1940, který změny obsahoval, změnil roli mnohých politiků z patronů na brokery. Jako důvod k přijetí aktu Wilson uvádí, že stát a národní centra politických stran se stali novými patrony, nebo tak alespoň byli vnímáni [Wilson 1990: 162]. Již od čtyřicátých let, tedy místní politici (z nichž se často rekrutují kandidáti do Dáilu) nemají voličům jak zprostředkovat žádané služby, neboť k nim ztratili přístup. Otázku, zda k žádaným zdrojům a službám mají přístup poslanci parlamentu, si položíme o několik stran níže.

Rozdíl mezi brokerem a patronem tkví v přístupu k žádaným zdrojům. Zatímco patron k nim má přístup, broker přístup nemá a působí pouze jako prostředník. „*A broker deals in access to those who control resources rather, than directly in the resources themselves*“ [Gallagher, Komito 2010: 243]. Jeho funkcí je umožňovat kontakt klienta s patronem a usnadnit tak jejich vzájemnou transakci. Broker je pro celý proces důležitým článkem. Pro klienta je cestou k patronovi, tedy zdrojům či službám a patron těží z blízkosti brokera k voličům. Broker v různých částech transakce zastává jednu roli klienta, jindy zase roli patrona [Wilson 1990: 163]. Zatímco vazba mezi patronem a klientem je stálá, vztah broker – klient je pouze dočasný, jakmile je služba poskytnuta, je ukončen [tamtéž]. Ke kontaktu mezi klientem a patronem není broker vždy nezbytný, případně může být jeden broker nahrazen druhým.

Pojem klientelismus je pro popis vtaů mezi voličem a politikem nutné nahradit zejména proto, že v klientelistickém systému je klient pevně svázán se svým patronem, kterému je za jeho služby dlužen. V klientelistickém systému hraje každý buďto roli klienta, nebo roli patrona, ale nevyskytují se v něm osoby neangažované v tomto vztahu. Vhodnější koncept brokerage popisuje vztah, který není institucionalizovaný a připouští nezúčastněné osoby. Služby, které kandidáti a poslanci poskytují občanům svého obvodu, nemají ve skutečnosti vytvořit u občanů dluh ani vybudovat klientelu, ale

mají politika představit jako efektivního a tvrdě pracujícího. Označování vztahů za klientelistické je mnohdy úmyslem, kvůli negativním konotacím, které vyvolává na rozdíl od neutrálního pojmu brokerage [Gallagher, Komito 2010: 243].

Používáním konceptu brokerage dosáhneme přesnějšího popisu vztahů irské lokální politiky. Poslanci, místní zastupitelé i kandidáti, kteří chtějí být veřejností vnímáni jako efektivní ve své funkci, případně vhodní pro zvolení do funkce, zprostředkovávají občanům svého obvodu kontakty a rady jak přistupovat k novodobému patronovi, tedy státu a jeho administrativě. V čem přesně spočívá jejich pomoc občanovi, prozkoumáme na následujících stránkách.

Povaha práce poslance pro obvod

Vezmeme-li v úvahu velikost irské společnosti, není těsný vztah občanů k politikům natolik překvapivý. Na každého ze 166 poslanců připadá přibližně pouze 27 000 občanů, což je číslo velmi nízké. V sousední Británii vychází na každého člena dolní komory téměř 100 000 občanů. Irové se na své poslance obrací, potřebují-li služby tzv. *welfare officera*. Poslanec se soustředí na problémy občanů, radí jak postupovat při kontaktu s úřady, urychluje procesy a využívá znalosti systému, ví na koho se obrátit a jak postupovat [Gallagher, Komito 2010: 231, 236]. Reaguje na individuální žádosti jednotlivých občanů. Může jim zajistit práci, nebo dům [Wilson 1990: 170]. Zprostředkovávání takových služeb vede k vytváření obrazu politikovy práce jakožto plné korupčního jednání, úplatkářství apod. Rozvádí jej např. Mart Bax v díle *Harpstrings and Confessions: Machine-style Politics in the Irish Republic*. Takový obraz je ale nepřesný už jen proto, že politici nemají příliš koho ovlivnit [Gallagher, Komito 2010: 234, 235]. Průzkumy²⁰ naopak dokazují, že poslanci jsou schopni poskytnout voličům to, k čemu jsou tak jako tak oprávněni. Přínos zapojení poslance do procesu tkví v tom, že rozumí administrativním postupům a může občanovi poradit, jak získat to o co žádá, přestože už byl odmítnut příslušnými úředníky [Gallagher, Komito 2010: 236]. Pomůže občanovi podat jeho žádost správným směrem a správným způsobem, uvědomit ho o jeho právech atd. „*In many ways, politicians' brokerage activities are similar to the activities of a range of professional mediators (such as priests, advice centre personnel and trade union officials)...*” [Gallagher, Komito 2010: 237]. Většinou se potřeby občanů týkají oblastí, které řeší místní samospráva, tudíž ji

²⁰Průzkumy provedené L. Komitem v Dublinu na začátku 80. let a V. Kelly v obvodu Galway West na konci 80. let [Gallagher, Komito 2010: 235-236].

mohou vyřešit i městští zastupitelé. I proto jsou zastupitelé často klíčovými členy skupin kolem poslanců, působí jako brokeři nižší úrovně a problém občana zprostředkovávají poslancům [Carty: 1981: 74]. Zastupitelé ale nejsou voliči vyhledávání v takové míře jako poslanci. Podle průzkumu z roku 2002 TDs byli za posledních pět let kontaktováni 21 % občanů, zatímco zastupitelé jen 11% [Gallagher, Komito 2010: 248].

Někdy je schopnost poslanců něčeho dosáhnout zcela zpochybňována, jelikož reálná rozhodnutí obvykle náleží úřadům. Paul M. Sacks mluví o tzv. „*imaginary patronage*“. Imaginary patronage je koncept který tvrdí, že poslanec nemá, co by mohl voliči nabídnout, ale snaží se předstírat, že je tomu naopak. Jeho cílem je vzbudit pouze dojem toho, že byl pro občana přínosem a že je ve své práci efektivní. Obdobné názory sdílí i Seán Dooney a John O'Toole [Gallagher, Komito 2010: 234, Wilson 1990: 163, Carty 1981: 74].

Další úrovní obvodní práce, kterou se poslanci zabývají, je reprezentace a zajišťování potřeb obvodu jako celku. Poslanec vystupuje jménem občanů obvodu, města nebo jménem místního sdružení a snaží se dosáhnout cílů v ekonomické, environmentální nebo sociální oblasti. Stejně tak se snaží přilákat do obvodu investice, zabránit zavření místní továrny a zajišťuje obvodu odpovídající podíl na zdrojích rozdělovaných vládou. Ani pro výkon této funkce nemají poslanci mnoho nástrojů. Není-li zástupce obvodu ministrem nebo nezávislým, který výměnou za podporu vlády získá zvýšenou alokaci zdrojů pro svůj obvod, nemůže mnoho udělat. Jediné co je v jeho silách, je lobbying u příslušných ministrů. Neúspěch poslance v této oblasti je proto často využíván v kampaních kandidátů nezastávajících poslanecké křeslo [Gallagher, Komito 2010: 237, 238].

3 Stranická centra a kandidáti

V politickém systému, který je tak výrazně zaměřen na individuální kandidáty a kde se do určité míry předpokládá destabilizace vnitrostranickým soupeřením, kde se místní stranické organizace stávají předmětem boje a dělí se na frakce, lze očekávat komplikovanou pozici politických stran. Jsou politické strany schopny udržet si vnitřní kohezi v takovém prostředí? Jak přistupuje strana k podpoře vzájemně soupeřících kandidátů a jaký je vztah národních center stran k místním organizacím?

Katz dokonce říká, že „*the choice offered by PR ... is a choice within party while the choice under STV is a choice without regard to party*” [Katz 1984: 145]. Vzhledem k závažnosti takového tvrzení a s ohledem na důležitost individuálních kandidátů, může být zpochybněna role politických stran v irském politickém systému. Ostatně již přijetí single transferable vote ve dvacátých letech minulého století bylo důsledkem nedůvěry v roli politických stran, která v té době panovala [Sinnott 2010: 112]. Jak výše zmiňuji, politické strany byly v Irsku zákonem uznány až roku 1963, od kdy se začaly objevovat vedle jmen kandidátů na hlasovacím lístku. Klesající důležitost stran naznačuje i angažovanost občanů ve stranách a nízká úroveň členství. Podle interního průzkumu uvnitř Fianna Fáil z roku 2004 nepřijalo 58% lokálních organizací nového člena za poslední tři roky [Weeks: 2010: 155].

V této kapitole zjistíme jaká je pozice irských politických stran dnes, jak fungují a jaká je jejich struktura. Prozkoumáme napětí, které panuje mezi místní úrovní a centrálními organizacemi stran. A budeme se věnovat otázce: zda se ve volbách do Dáilu straně vyplatí nominovat spíše více či méně kandidátů. Pokusíme se dokázat, že politické strany hrají v irském politickém systému podstatnou roli a občané nejsou tak neangažovaní, jak se může zdát.

3.1 Soudržnost velkých politických stran

Jak vypadají strany zevnitř? Podle Cartyho jsou irské politické strany pouze decentralizovanými koalicemi politiků, které drží pohromadě pouze loajalita jejich podporovatelů [Carty 1981: 74]. Lze říci, že jsou organizovány směrem od místních organizací vzhůru, neboť právě místní organizace vysílají delegáty do orgánů, které strany řídí. Nejmenší jednotkou, ve které se straníci sdružují je cumann (název používaný ve Fianna Fáil a Sinn Féin) neboli místní pobočka. V každém obvodu je více těchto organizací, v ideálním případě jedna na každý volební okrsek. Fianna Fáil

odhaduje, že počet jejích poboček se pohybuje kolem 3000, Fine Gael předpokládá něco přes 1000 poboček, zatímco volebních okrsků je 6000. Mnoho z nich navíc nevykazuje stálou činnost. Podle interní zprávy z roku 2004 je čtvrtina poboček Fianna Fáil neaktivní a polovina z nich se schází pouze jednou ročně. Hlavním rozhodujícím orgánem stran jsou národní sjezdy (ard-fheis), které se konají obvykle jednou do roka. Jsou tvořeny delegáty místních organizací, zvolenými zástupci a vedením strany. Sjezdy slouží jako demonstrace soudržnosti stran a nadšení jejich členů, dochází k volbě vedení strany, formování politických postojů strany apod. Zásadnější či kontroverzní body si ale k projednání ponechává užší vedení strany, podle čehož utváří agendu sjezdů. Mezi jednotlivými sjezdy leží rozhodovací pravomoci v rukou výkonného výboru, který se skládá z vedení zvoleného na sjezdu, úředníků a poslanců strany. Roste také role hlavního sídla strany, což je s nelibostí přijímáno místními organizacemi [Weeks 2010: 153-156]. Příloha č. 7 uvádí podobu struktury irských politických stran na příkladu Fianna Fáil.

Mezi centrálními stranickými orgány a organizacemi místní úrovně je znatelné napětí [Carty 1981: 64]. Výsledkem je rozdělení kompetencí na ty, které pokrývá národní organizace a na ty, kterým se věnuje místní politika. Na centrální úrovni politici určují politickou orientaci strany, vykonávají parlamentní funkce, stanovují obecná pravidla řízení a strategii strany. Místní organizace jsou odpovědné za proces nominace kandidátů pro volby, kampaň, organizují a mobilizují podporovatele a voliče. Toto funkční rozdělení je flexibilní, dává místním organizacím jistou autonomii, do níž ale někdy centra významně zasahují. Poslanci vykonávají funkce na obou úrovních a vytváří tak pojící článek mezi oběma póly, což jim dává značnou volnost a široké pole působení. Role poslance roste, je-li v Dáilu jediným zástupcem své strany za svůj obvod. Carty uvádí příklad, kdy poslanec sabotoval možnost spolustraníka získat pozici v národní centrále strany, jen aby si své monopolní postavení spojovacího článku udržel [Carty 1981: 76-78].

Budeme-li vycházet z teoretických předpokladů, budeme v irském prostředí očekávat politické strany s nízkou disciplínou, plné frakcí a se slabými orgány. Přesvědčení, že single transferable vote vede k oslabení stranické organizace a nedisciplinovaným straníkům, je široce rozšířené. Katz předkládá hypotézu: „*Where intraparty choice is allowed, parliamentary parties will tend to be disunited*”, ještě dále zachází André Blais „*There is strong evidence that the single transferable vote leads to a weaker party system...Electoral competition within the party hinders unity and*

cohesion...”. Jelikož, ale realita irské politiky těmto tezím neodpovídá, prohlašují oba autoři disciplínu parlamentních stran za iluzorní případně povrchní. Zároveň ale žádný z nich své tvrzení nerozvádí ani nedokládá žádný důkaz [Sinnott 2004: 119]. Gallagher se přiklání k Sinnottově kritice a shrnuje: „...*Irish parliamentary parties are highly disciplined and by any conventional test are among Europe's most cohesive parties...*“ [Gallagher 2005: 524].

Ačkoli nezpochybňuje vysokou stranickou disciplínu v irském stranickém systému, považuje Copeland vliv STV na fragmentaci velkých stran za dramatický. Politici jsou závislí na voličích, nikoli podpoře z center stran, kromě části financí a identifikaci, kterou stranické jméno poskytuje. To, že v Irsku jsou politici disciplinovaní, je podle něj důsledkem striktně stanovených pravidel uvnitř stran. „*It is instead fear of permanent expulsion from their party that forces them into line. The major parties in Ireland usually have strict consequences for breaking party line: generally immediate expulsion from the parliamentary party*“. Fianna Fáil podle Copelanda možný trest vztahuje nejen na poslance, kteří v Dáilu hlasují proti pozici strany, ale i na ty, kteří se při hlasování zdrží [Copeland 2010: 29].

Pocit stranické příslušnosti a loajality je v irské společnosti společný pro celé rodiny a je předáván následujícím generacím, jak prokázal Wilson výzkumem v hrabství Meath [Wilson 1990: 160, 168]. Politici jsou stranám loajální, jelikož následují rodinné tradice, ale také proto, že je to politicky výhodné. Vědí, že jakkoli velká a věrná je skupina jejich podporovatelů, opuštěním své strany by většinu podpory ztratili. Přestože se snaží mezi svými podporovateli vytvořit oddanost vůči své osobě spíše než vůči straně, chápou nepostradatelnost své stranické příslušnosti. Proto se v irském prostředí téměř nesetkáme s politikem, který by změnil stranickou příslušnost [Carty 1981: 75, 78].

3.2 Podpora soupeřícím kandidátům

V této části práce jsem zamýšlel podrobit zkoumání způsob, jakým centra politických stran distribuují podporu kandidátům, kteří jsou v důsledku volebního systému vzájemnými soupeři a v kampaních bojují proti sobě. Jak ale vyplývá z předchozí kapitoly, stranická centra do oblasti kampaní příliš nezasahují. Cílem stran je v první řadě udržet status quo ohledně počtu získaných mandátů, tedy neztratit křesla ve prospěch jiných stran. Kandidáti se v kampani spoléhají zejména na své vlastní síly

a snahu svých podporovatelů v místní pobočce strany [Chubb 1974: 151]. Namísto distribuce podpory kandidátům proto podrobím zkoumání zapojení center stran do místních kampaní jako takových. Národní centra stran se angažují zejména v procesu výběru kandidátů.

Basil Chubb ve své práci z roku 1974 napsal, že lokální organizace nejsou pod silnou kontrolou z centra, což se projevuje jak při výběru kandidátů, tak v samotné kampani [Chubb 1974: 151]. Tento stav již není zcela jednoznačný. Od roku 1977 hrají centra stran významnější roli [Marsh 2008: 249]. Důvodem větší role stran v nominačním procesu je snaha omezit pnutí mezi národní a místní úrovní a zabránit kandidátům v potlačování schopných straníků [Carty 1981: 78]. Příkladem je centralizace procesu ve Fianna Fáil, která založila centrální výbor pro řízení výběru kandidátů v obvodech. Výbor koordinuje činnost obvodních organizací a zasahuje do něj [Weeks 2010: 159]. Někdy mohou centra stran také prosadit vlastní kandidáty na obvodní hlasovací lístek [Gallagher, Sinnott 1990: 23, 24]. Centra stran obvykle určují počet kandidátů, které chtějí, aby daný obvod pro volby vygeneroval, a na výběr dohlízejí, ale v praxi mají stále velký vliv místní struktury a jejich lídři. Orgánem, který na úrovni obvodů rozhoduje o výběru kandidátů, je sjezd všech obvodních stranických organizací. Aby strany zajistili, že bude v obvodu dodržena stanovená základní strategie, dosazují na místní sjezdy vlastního předsedu. Dosazený předseda zastává dvě funkce. Zaprvé pomáhá s organizací sjezdu a zabraňuje, aby se změnil v soupeření frakcí, kdy každá z nich prosazuje svého vlastního kandidáta. Zadruhé ručí za to, že tým vybraných kandidátů je nejlepší možný [Carty 66-67]. Role předsedy je spíše moderační a samotný výběr kandidátů je na zástupcích místních poboček. Strany dokonce posílily možnost běžných členů místních organizací, nominace ovlivnit. Například Fianna Fáil umožnila přístup k nominacím všem placícím členům. Strany doufaly, že tím zvýší aktivitu občanů, a že dojde k rozšíření stranické základny. Jak dokazují čísla, požadovaného efektu bylo dosaženo. Počet straníků Fine Gael vzrostl mezi lety 2004 a 2005 o 11 000 členů. Mnozí z nich se ale objevují pouze na sjezdech a na stranické schůzi chodí pouze jednou či dvakrát do roka [Weeks 2010: 155, 159].

Podpora, kterou centra stran distribuují mezi jednotlivé kandidáty, se omezuje na finanční pomoc [Copeland 2010: 29]. Finanční toky uvnitř stran jsou ale dobře střeženým tajemstvím politických stran, protože je zde nebudu zkoumat. Vedení kampaně spočívá na místních strukturách, které nominovali kandidáta a na jeho osobně vytvořených sítích podporovatelů. Významná část z nich odvádí během voleb množství

dobrovolnické práce [Weeks 2010: 157]. Během kampaně se probouzí a ožívají mnohé místní pobočky, které jindy nefungují. Tvrzení, že irští občané nejsou politicky aktivní je zavádějící. Přesnější je tvrdit, že se jejich aktivita omezuje na oblast a období volebních kampaní.

Asistence stran místním organizacím lze ilustrovat na příkladě zajištění propagačních materiálů. Tisk plakátů a ostatních reklamních materiálů obstarává místní struktura. Centrum, konkrétně volební výbor, pouze poskytuje grafický rámec a dává tak straně fasádu jednoty. Národní úroveň se zabývá vlastní kampaní, která má propagovat stranu jako celek. [Gallagher, Sinnott 1990: 24].

3.3 Kolik kandidátů postavit?

S fenoménem vnitrostranického soupeření a systémem převodu preferencí v STV souvisí také otázka, týkající se počtu kandidátů nominovaných jednou stranou. Strany usilují o získání co možná největšího počtu prvních preferencí a předpokládají, že mezi větším počtem kandidátů si svého favorita najde více voličů. Doufají, že v případě eliminace jednoho kandidáta, získají preference nižších úrovní ostatní straníci. Je-li ale kandidátů příliš, může dojít k fragmentaci stranické podpory [Carty 1981: 66]. Zároveň čím více kandidátů jednu stranu zastupuje, tím intenzivnější je mezi nimi napětí a případné soupeření [Šlosarčík 2007: 62, 63]. Není přínosnější nominovat méně kandidátů a vyhnout se tak nepopulárnímu boji? Negativní vliv nominace příliš vysokého počtu kandidátů na zisk strany uvádí i studie autorů A. S. Cohana, R. D. Mckinlayho a Anthony Mughana, která říká, že nejlepší počet nominovaných kandidátů je počet, v němž strana věří, že může být dosažen, ne větší. Proti tomuto závěru se staví Katz, který zastává názor, že omezování počtu kandidátů může naopak být straně škodlivé [Katz 1981]. Kolik kandidátů nominovat je asi nejdůležitější ale také nejtěžší otázkou, které strany v kampani čelí [Carty 1981: 66].

Vícemandátové obvody nutí zejména velké strany nominovat co možná největší počet kandidátů [Carty 1981: 74]. Malé strany nemají rozhodování tak těžké. Jejich podpora často stačí na získání pouze jediného křesla, a tudíž koncentrují veškeré úsilí kolem jediného kandidáta. Doufají, že tím dosáhnou mimo jiné koncentrace preferencí nižší úrovně [Gallagher 2005: 523]. Někdy strany s malou podporou nominují jediného kandidáta i ve chvíli, kdy se zdá, že by mohli získat dvě křesla. Důvodem je snaha upevnit své postavení v obvodě, kde i zisk jediného mandátu je úspěchem [Carty 1981:

66]. K těm, které obvykle nominují jediného kandidáta, patří Labouristická strana, zatímco Fianna Fáil a Fine Gael vysílají dva až tři kandidáty v každém tří- až pětimandátovém obvodu [Carty 1981: 61, Gallagher 2005: 523]. Základním cílem stran je obhájit zisky z předchozích voleb, což by nominace příliš velkého množství kandidátů mohla ohrozit [Carty 1981: 67]. Přesto jsou v podstatě všechny strany zvyklé nominovat více kandidátů, než mají šanci získat křesel. Důvodem je tlak místních poboček, které prosazují svého kandidáta, ale také tendence voličů hlasovat lokálně [Carty 1981: 59].

Závěry Cohana et al. o negativním vlivu nominací většího počtu kandidátů potvrzuje i výzkum A. Lijpharta a G. Irwina. Vyšší počet kandidátů údajně vede ke ztrátě hlasů při jejich převodu mezi jednotlivými sčítáními [Katz: 1981: 118, 119]. Katz s tímto tvrzením nesouhlasí, neboť největší riziko ztráty hlasů při převodu vidí v situaci, kdy ve hře již není žádný straník, kterému by hlasy mohly být převedeny. Pokud ale strana nominuje až příliš velké množství kandidátů (10, 20), pak o ztrátě hlasů nepochybuje. Závěrem Katz říká, že pokud se počet nominovaných pohybuje v rozumné vzdálenosti od počtu dosažitelných křesel, pak redukcí nominací strana nezíská, naopak to vidí spíše jako riziko [Katz 1981: 120-122].

Závěr

V této práci jsem se zabýval vlivem volebního systému single transferable vote na vztahy mezi politickými aktéry ve volbách do dolní komory irského parlamentu. Stanovil jsem si tři otázky – jak STV formuje vztahy mezi kandidáty a zda je příčinou vnitrostranického soupeření; zda STV způsobuje těsný vztah poslanců k jejich obvodu a jakou povahu tento vztah nabývá; a jak jsou systémem STV ovlivněny politické strany.

Vnitrostranické soupeření je v Irsku jevem s výrazným vlivem na vztahy mezi kandidáty a posléze i poslanci na lokální úrovni. Vliv volebního systému single transferable vote na tento fenomén je nezanedbatelný. Mnozí kritici čas od času navrhuji změnu za systém, který vnitrostranické soupeření nezpůsobuje a nenutí tak poslance k práci v obvodu v tak zvýšené míře [Gallagher 2005: 528]. Jako alternativy navrhuji smíšené systémy, SMP nebo alternativní hlasování. Hlavním argumentem je, že sníží-li se zátěž poslanců v obvodu, budou moci zvýšit svou efektivitu v parlamentu. Je uváděn i nežádoucí klientelismus a fakt, že současný systém odrazuje potenciální schopné kandidáty [All-Party Oireachtas Committee 2002: 18, 19]. Zda by změna volebního systému zabránila soupeření spolukandidátů a zaměření na práci v obvodu, není jisté. Politické instituce, politická kultura, sociální struktura a další prvky dohromady vytváří příliš komplexní prostředí, kde je těžké oddělit a prokázat vliv jednoho na druhý [Carty 1981: 81]. Lze se domnívat, že zmíněné jevy by existovaly i bez systému single transferable vote, ale volební systém tyto vzorce politického soupeření významně posiluje a upevňuje [Carty 1981: 75]. Podle Gallaghery by při adopci jiného volebního systému došlo k přesunu vnitrostranické soutěže z veřejného prostoru do fáze výběru kandidáta uvnitř strany, ale ne k jejímu potlačení. A i zde by pověst vybudovaná významnou prací pro obvod, mohla být významnou proměnnou [Gallagher 2005: 529]. Vnitrostranická soutěživost jako taková nelze zcela eliminovat. Vždy je více zájemců než křesel, což formuje vztahy mezi straníky.

Graduje-li vnitrostranické soupeření tak, že ohrožuje pozice poslanců, uchylují se někdy poslanci k praktikám, které lze považovat za neetické. Ačkoli je v podstatě soupeření všudypřítomné a ovlivňuje chování kandidátů na mnoha úrovních [Carty 1981: 78] - politici čelí rivalům, když sbírají podporu uvnitř strany, při udržování loajality místních brokerů, když bojují o konkrétní voliče, někdy i o pozici spojovacího článku s národní centrálou strany – k nepříjemným excesům soupeření dospívá zřídka. Obvykle se jej daří držet v mezích pomocí instrumentů, které byly za tím účelem přijaty. Jedná se zejména o dohody stanovující způsob kampaně nebo o

rozdělení obvodu na sféry vlivu, které kandidáti uzavírají. Na zmíněný fenomén nelze pohlížet pouze jako na negativní jev. Dává také příležitost novým kandidátům vyzvat poslance a prosadit se na jejich úkor [Gallagher 2005: 526]. Je-li kampaň správně zvládnutá, může soupeření straně přinést i vyšší zisky [Carty 1981: 64]. Ani spolupráce straníků není volebním systémem zcela znemožněna, ale parochiální charakter irské společnosti a výrazné zaměření na individuální kandidáty vytváří prostředí, kde poptávka po společných akcích kandidátů není vysoká.

V poslední době aktuální debata o vlivu volebního systému na zvýšení lokálního zaměření poslanců [Gallagher 2005: 527] byla druhým okruhem zkoumání. Ačkoli vliv volebního systému je značný, významnější vliv mají kulturní aspekty spojené s parochiálně-individuální povahou irské politiky. „*The electoral system gives strong incentive to TDs to respond with alacrity to the demand that they do constituency work*” [Gallagher, Komito 2010: 249]. Volební systém sice podporuje brokerage, ale nevysvětluje, proč jej požadují voliči. Rozšíření názoru, že volební systém způsobuje brokerage, podle Gallaghera způsobilo, že je tento názor přijímán jako platný. Podle O’Connella není brokerage systémem STV způsobeno, ale za určitých podmínek je s ním spojeno [Gallagher 2008: 201, 202]. I mezinárodní srovnání dokládá, že STV brokerage nezpůsobuje. Ani Tasmánie, ani Austrálie obdobný jev nevykazují a Malta pouze ve výrazně nižší míře [Farrell 2011: 147, 148]. Volební systém STV nutí politiky soupeřit. Za to, že tak je činěno zejména prostřednictvím práce v obvodě, již odpovědný není.

Gallagher a Komito uvádějí celkem čtyři příčiny zmíněného jevu. Jedná se o politickou kulturu, velikost irské společnosti, volební systém a administrativní struktury. Shrnují, že brokerage je v irské politické kultuře hluboce zakořeněno a je důsledkem nejen požadavků voličů, ale i názoru politiků, že bez něj nedosáhnou zvolení. Neformální vazby ve společnosti relativně malé, jako je irská, jsou dalším faktorem a negativní zkušenosti občanů se státním aparátem a složitou administrativou také přispívají svým dílem. Stejně jako Farrell [2011: 147] se nedomnívají, že změna volebního systému by brokerage omezila. Aktivní práce v obvodě údajně odvádí pozornost od práce v Dáilu, ale ze strany voličů je přijímána a vyžadována. Poslancům slouží jako prostředek, jak se vymezit vůči spolustraníkům, aniž by je nutně ohrozili. Silná vazba politika k občanům jeho obvodu také vytváří spojení mezi občanem a státem, snižuje odcizení a poskytuje politikům zpětnou vazbu [Gallagher, Komito 2010: 258].

Třetí kapitola podrobila zkoumání vztah single transferable vote – politické strany. Ačkoli tomu tak může být v jiných zemích, v Irsku single transferable vote nevede k nedisciplinovaným a fragmentovaným stranám jak tvrdí Katz a Blais [Sinnott 2004: 119]. Disciplína je zajišťována přísnými pravidly a hrozbou vyloučení rebelujících jedinců [Copeland 2010: 29]. Ačkoli jsou irské politické strany značně decentralizované, lze říci, že jde o důsledek kulturních vlivů, mezi které patří význam lokální politiky a místních aktérů nebo brokerský vztah poslanců k občanům. Napětí mezi lokální a národní úrovní se odehrává v dimenzi střetu tendence demokratizovat a tendence centralizovat. Strany plní v irském politickém systému roli nezávislého aktéra, který si svou schopností přizpůsobit se, udržuje centrální roli v systému [Weeks 2010: 163]. Ačkoli irský systém klade důraz na individualitu kandidátů, politická příslušnost je pro ně často nepostradatelným přínosem.

Národní centra stran začínají více zasahovat do záležitostí obvodu, zejména do procesu nominace kandidátů. Rozhodují o počtu kandidátů v obvodě, schvalují je a případně doplňují vlastní kandidáty. Vnitrostranické soupeření nezabraňuje stranám nominovat více kandidátů, zejména větším stranám se tato taktika vyplácí. Podpora jednotlivým kandidátům se omezuje na distribuci finančních zdrojů a kampaň spočívá na nich samotných, jimi vybudovaných strukturách a místních organizacích. Běžní občané nejsou vysoce politicky angažovaní, ale jejich role je zcela zásadní v době voleb, kdy ožívají neaktivní místní pobočky a mnozí pracují na kampaních jako dobrovolníci [Weeks 2010: 157].

Summary

In this study I dealt with the influence of electoral system the single transferable vote on relations between political actors in Dáil elections. I set three questions – how STV formulates relations between candidates and if it is the cause of intra-party competition; if STV causes close relations of deputies to their constituencies and what nature the relations are; and how STV affects political parties.

Intra-party competition in Ireland is a phenomenon with great influence on relations between candidates and also deputies at the local level. Effect of the single transferable vote on this phenomenon is significant. Some critics suggest change for a different system, which does not provide intra-party competition and does not force deputies to work for constituencies in such increased form [Gallagher 2005: 528]. As

alternatives, they suggest mixed system, SMP or alternative vote. The main argument is that decreased constituency work of deputies will increase their efficiency in the parliament. The undesirable clientelism and the fact that the current system repels potentially capable candidates are others [All-Party Oireachtas Committee 2002: 18, 19]. It is not certain that the intra-party rivalry and focus on constituency work would sustain if the electoral system changes. Political institutions, political culture, social structure and other elements form together too complex environment, where separating and proving the effects of one on another, is too complicated [Carty 1981: 81]. We can presume that the mentioned phenomena would exist even without the single transferable vote, but the electoral system strengthens and stabilizes these patterns of political competition [Carty 1981: 75]. According to Gallagher if different system was adopted, the intra-party competition would shift from the public space to the nomination phase in parties, but would not suppress it. And even at the nomination level the reputation earned by constituency work would be an important variable [Gallagher: 2005: 529]. Intra-party competition cannot be completely eliminated. There are always more candidates than seats to fill, which forms the relations between partisans.

If the intra-party competition graduates too much, that it threatens the deputies' positions, they resort to practices that might be considered unethical. Even though the competition is ubiquitous and affects the candidates behavior on many levels [Carty 1981: 78] - politicians face rivals inside the party, when maintaining the local brokers loyalty, when they fight over voters or even over position of a connecting link with party's national center - it almost never leads to unpleasant excesses. It is usually restricted by the instruments adopted for these purposes. In particular it covers agreements, setting the appropriate way of campaigning or territorial division of the constituency that candidates arrange.

The said phenomenon cannot be perceived only as a negative one. It also gives the opportunity to challenge deputies and succeed on their expense to new candidates [Gallagher 2005: 526]. When the campaign is managed correctly, the rivalry can bring even higher gain for the party [Carty 1981: 64]. Even cooperation of candidates is possible under STV, but parochial nature of Irish society and significant focus on individual candidates creates an environment, where joint activities are not desired.

The recently well discussed topic of electoral system's influence on increased local orientation of deputies [Gallagher 2005: 527] was the second subject I dealt with. Although the electoral system's influence is significant, more important is the influence

of cultural aspects and parochial-individual nature of Irish politics. „*The electoral system gives strong incentive to TDs to respond with alacrity to the demand that they do constituency work*” [Gallagher, Komito 2010: 249]. The electoral system supports brokerage, but does not explain the voters’ demand for it. According to Gallagher the widespread acceptance of the fact that electoral system causes brokerage has led to an assumption that its validity can be taken for granted. O’Connell says that brokerage is not caused by STV, but under certain conditions it is associated with it [Gallagher 2008: 201, 202]. International comparison also illustrates that STV does not cause brokerage. Nor Tasmania nor Australia not even Malta show the same extent of brokerage as Ireland [Farrell 2011: 147, 148]. Electoral system STV forces politicians to compete. But the system is not responsible for the way, they do it.

Gallagher and Komito states four causes of the mentioned phenomenon. It is the political culture, the size of Irish society, the electoral system and the administrative structures. They conclude that brokerage is deeply rooted in Irish political culture and that it is a consequence of not only demand from voters, but also a consequence of politicians’ opinion, that without it they would not be re-elected. Informal ties in a relatively small society such as the Irish society are also an important factor and negative experience of citizens with the state administrative structures also contributes. As well as Farrell [20011: 147] they do not believe brokerage would be limited if a different electoral system was adopted. Active constituency work diverts deputies’ attention from Dáil, but the voters require it. Deputies use it as a mean of distinguishing themselves from each other without necessarily hurting partisans. Strong ties between politicians and citizens provide links between citizens and state, reduce alienation and provide feedback to politicians [Gallagher, Komito 2010: 258].

Third chapter examined the relation single transferable vote – political parties. Although it may be in other countries, in Ireland the single transferable vote does not lead to disunited and undisciplined parties as Katz and Blais believe [Sinnott 2004: 119]. Discipline is ensured by strict rules and threat of expulsion from party [Copeland 2010: 29]. Irish parties are decentralized as a consequence of cultural influences such as importance of local politics and actors or brokerage. The tension between local and national level has the form of clashing tendencies to democratize and to centralize. Parties play a role of independent actor who can maintain the central role by his ability to adapt [Weeks 2010: 163]. Although Irish system supports individuals, their partisanship is indispensable.

National party centers started to interfere more in the matters of constituency organizations, especially at nomination of candidates. They decide the number of candidates, approve them or supply their own candidates. Intra-party competition does not repel parties from nominating more candidates, especially bigger parties. The support for particular candidates is restricted to financial resources and the campaign lies on themselves and the structures around them. Citizens are not highly active in political life, but their role is essential in the time of election, when sleeping local branches are awakening. Many volunteer in campaigns [Weeks 2010: 157].

Použitá literatura:

Periodická:

CARTY, R. K. Brokerage and Partisanship: Politicians, Parties and Elections in Ireland. *Canadian Journal of Political Science*. 1981, Vol. 14, No. 1, s. 53-81. ISSN 00084239.

COPELAND, Conrad E. Effects of the Single Transferable Vote on Political Parties and Divided Societies. *AQ: Journal of Contemporary Analysis*. 2010, Vol. 82, Issue 1, s. 27-31. ISSN 14433605.

CHARVÁT, Jakub. Arend Lijphart jako teoretik volebních systémů. *Slovenská politologická revue Slovak journal for political sciences*. 2009, IX, č. 1, s. 89-100. ISSN 13359096.

KATZ, Richard S. But How Many Candidates Should We Have in Donegal?: Numbers of Nominees and Electoral Efficiency in Ireland. *British journal of political science*. Cambridge: Cambridge University Press, 1981, Vol. 11, No. 1, s. 117-122. ISSN 00071234.

LIJPHART. The Political Consequences of Electoral Laws, 1945-85. *The American political science review*. 1990, Vol. 84, No. 2, s. 481-496. ISSN 00030554. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/1963530>

WILSON, Thomas M. From Patronage to Brokerage in the Local Politics of Eastern Ireland. *Ethnohistory*. 1990, Vol. 37, No. 2, s. 158-187. ISSN 00141801.

Neperiodická:

BRAMS, Steven J. a Peter C. FISHBURN Some Logical Defects of the Single Transferable vote, in GROFMAN, Bernard a Arend LIJPHART. *Choosing an Electoral System: Issues and Alternatives*. Gerald M. Pomper. New York: Praeger, 1984, s. 147-151. ISBN 0275912167.

FARRELL, David M. *Electoral systems: a comparative introduction*. New York: St. Martin's Press, 2001, xiii, 241 p. ISBN 033380161-X.

FARRELL, David M. *Electoral systems: a comparative introduction*. 2nd ed. New York: Palgrave Macmillan, 2011, xiii, 279 p. ISBN 0230546781.

GALLAGHER, Michael a Richard SINNOTT. *How Ireland voted 1989*. Galway: Centre for the Study of Irish Elections, University College, Galway, 1990, 230 p. ISBN 0951573101.

GALLAGHER, Michael. *IRELAND: The Archetypal Single Transferable Vote System*. REYNOLDS, Andrew et al. *The international IDEA handbook of electoral system design*. 2nd ed. Stockholm, 1997, s. 85-87. ISBN 9189098005.

GALLAGHER, Michael. Ireland: The Discreet Charm of PR-STV. GALLAGHER, Michael a Paul MITCHELL. The politics of electoral systems. New York: Oxford University Press, 2005, s. 511-532. ISBN 9780199257560.

GALLAGHER, Michael. Does Ireland need a new electoral system?. MCGRATH, Conor a Eoin O'MALLEY. Irish political studies reader: Key contributions. New York: Routledge, 2008, s. 197-222. ISBN 9780415446488.

GALLAGHER, Michael a Lee KOMITO. The constituency role of Dáil deputies. COAKLEY, John a Michael GALLAGHER. Politics in the Republic of Ireland. 5th ed. [Galway, Ireland]: In association with PSAI Press, 2010, s. 230-262. ISBN 9780415476720.

HALLETT, George H. Proportional Representation with the Single Transferable Vote: A Basic Requirement for Legislative Elections, GROFMAN, Bernard a Arend LIJPHART. Choosing an Electoral System: Issues and Alternatives. Gerald M. Pomper. New York: Praeger, 1984, s. 113-125. ISBN 0275912167.

CHYTÍLEK, Roman et al. Volební systémy. Vyd. 4., V Portálu 1. Praha: Portál, 2009, 375 s. ISBN 9788073675486.

KATZ, Richard S. The Single Transferable Vote and Proportional Representation, GROFMAN, Bernard a Arend LIJPHART. Choosing an Electoral System: Issues and Alternatives. Gerald M. Pomper. New York: Praeger, 1984, s. 135-145. ISBN 0275912167.

LAVAR, Michael. Voting behaviour. COAKLEY, John a Michael GALLAGHER. Politics in the Republic of Ireland. 4th ed. Routledge, 2004, s. 183-210. ISBN 0415280672.

LIJPHART, Arend. GALLAGHER, Michael a Paul MITCHELL. The politics of electoral systems. 1st ed. New York: Oxford University Press Inc., 2005, vii-x. ISBN 9780199238675.

MARSH, Michael. Transformation with a small 't': Candidates for the Dáil, 1948-82. MCGRATH, Conor a Eoin O'MALLEY. Irish political studies reader: key contributions. New York: Routledge, 2008, s. 248-275. ISBN 0203935675.

MARSH, Michael. Voting behaviour. COAKLEY, John a Michael GALLAGHER. Politics in the Republic of Ireland. 5th ed. [Galway, Ireland]: In association with PSAI Press, 2010, s. 168-197. ISBN 9780415476720.

MITCHELL, Paul. The United Kingdom: Plurality Rule Under Siege. GALLAGHER, Michael a Paul MITCHELL. The politics of electoral systems. New York: Oxford University Press, 2005, s. 157-184. ISBN 9780199257560.

SINNOTT, Richard. The rules of the electoral game. COAKLEY, John a Michael GALLAGHER. 4th ed. New York: Routledge, 2004, s. 105-134. ISBN 0415280672.

SINNOTT, Richard. The electoral system, in COAKLEY a Michael GALLAGHER. Politics in the Republic of Ireland. 5th ed. [Galway, Ireland]: In association with PSAI Press, 2010, s. 111-136. ISBN 9780415476720.

ŠLOSARČÍK, Ivo. Politický systém Irska. Vyd. 1. Praha: Slon, 2007, 270 s. Politické systémy, sv. 5. ISBN 9788086429618.

TAAGEPERA, Rein. Predicting party sizes: the logic of simple electoral systems. Oxford: Oxford University Press, 2007, xxi, 314 p. ISBN 0199287740.

WEEKS, Liam. Parties and the party system. COAKLEY, John a Michael GALLAGHER. Politics in the Republic of Ireland. 5th ed. [Galway, Ireland]: In association with PSAI Press, 2010, s. 137-167. ISBN 0203869508.

Elektronické zdroje:

UK General Elections since 1832. KIMBER, Richard. Political Science Resources [online]. 22.10. 2012 [cit. 2013-04-01]. Dostupné z: <http://www.politicsresources.net/area/uk/edates.htm>

TOOK, Christopher a Seán DONNELLY. Elections Ireland [online]. 1998 [cit. 2013-05-15]. Dostupné z: <http://electionsireland.org>

Dokumenty:

All-Party Oireachtas Committee on the Constitution (2002). Seventh Progress Report: Parliament. Dublin: All-Party Oireachtas Committee on the Constitution. Dostupné z: <http://archive.constitution.ie/reports/7th-Report-Parliament.pdf>

CRG (Constitution Review Group), 1996. Report of the Constitution Review Group. Dublin: Stationery Office. Dostupné z: <http://archive.constitution.ie/reports/crg.pdf>

Electoral Act 1963. Dostupné z : <http://www.irishstatutebook.ie/1963/en/act/pub/0019/sec0013.html#sec13>

Government of Ireland Act 1920. Dostupné z: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1920/67/pdfs/ukpga_19200067_en.pdf

Representation of the People Act, 1918. Dostupné z: http://www.archive.org/stream/representationof00frasrich/representationof00frasrich_djvu.txt

Ústava Irského svobodného státu (The Constitution of the Irish Free State) 1922. Dostupné z: http://www.worldstatesmen.org/Ireland_const1922.htm

Irská Ústava (Constitution of Ireland) 1937. Dostupné z:
[http://www.taoiseach.gov.ie/attached_files/html%20files/Constitution%20of%20Ireland%20\(Eng\)Nov2004.htm](http://www.taoiseach.gov.ie/attached_files/html%20files/Constitution%20of%20Ireland%20(Eng)Nov2004.htm)

Seznam příloh

Příloha č. 1: Rozšíření single transferable vote ve světě po roce 2000 (graf)

Příloha č. 2: Hlasovací lístek, obvod Cavan-Monaghan, 2002 (obrázek)

Příloha č. 3: Příklad postupných kroků sčítání v obvodě Kildare North z roku 2002 (tabulka)

Příloha č. 4: Proporčnost volebních zisků pro jednotlivé strany ve volbách do poslanecké sněmovny mezi lety 1951 – 2007 (tabulka)

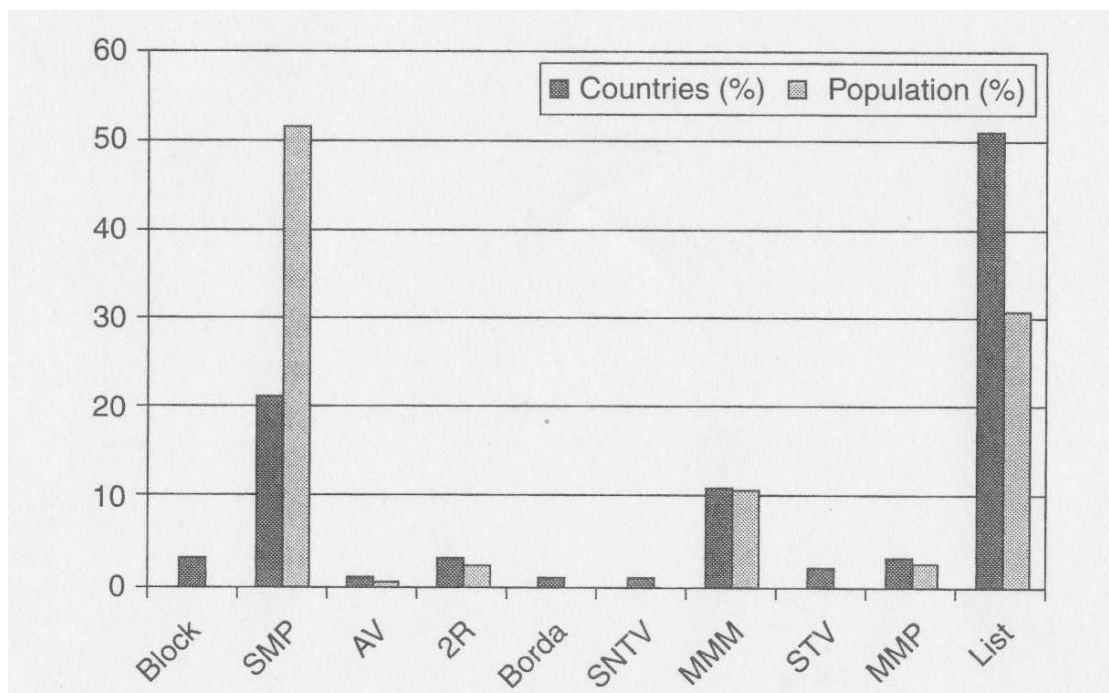
Příloha č. 5: Zařazení single transferable vote mezi volebními systémy (graf)

Příloha č. 6: Zařazení single transferable vote na základě rozlišení ordinální – kategorický, stranický – individuálně orientovaný (tabulka)

Příloha č. 7: Stranická struktura Fianna Fáil (graf)

Přílohy

Příloha č. 1: Rozšíření single transferable vote ve světě po roce 2000 (graf)

Zdroj: [Farrell 2011: 8].

Příloha č. 2: Hlasovací lístek, obvod Cavan-Monaghan, 2002 (obrázek)

TREORACHA

1. Feách chuige go bhfuil an marc oifigiúil an ar bpáipéar.
2. Marcáil an figiúr 1 sa bhosca le hais ghrainghráf an chéad iarrthóra is rogha leat, marcáil an figiúr 2 sa bhosca le hais ghrainghráf an iarrthóra do dhara rogha, agus mar sin de.
3. Fill an páipéar ionas nach bhfeicfead do vóta. Taispeáin *cúl an pháipéir* don oifigeach ceannais, agus cuir sa bhosca ballóide é.

INSTRUCTIONS

1. See that the official mark is on the paper.
2. Mark 1 in the box beside the photograph of the candidate of your first choice, mark 2 in the box beside the photograph of the candidate of your second choice, and so on.
3. Fold the paper to conceal your vote. Show the *back of the paper* to the presiding officer and put it in the ballot box.

SPECIMEN

<i>fine gael</i> ➤	BOYLAN - FINE GAEL (ANDREW BOYLAN, of Derrygarra, Bultersbridge, Co. Cavan, Public Representative).		
	BRENNAN - NON-PARTY (JOE BRENNAN, of Corracloughan, Castleblayney, Co. Monaghan, Businessman).		
	CONNOLLY (PAUDGE CONNOLLY, of Tullylush, Sliverstream, Monaghan, Psychiatric Nurse).		
<i>fine gael</i> ➤	CRAWFORD - FINE GAEL (SEYMOUR CRAWFORD, of Drumkeen, Aghabog, Co. Monaghan, Farmer and Public Representative).		
	CULLEN - THE LABOUR PARTY (DES CULLEN, of 113 Aughnaskerry Drive, Cavan, Secondary School Teacher).		
	GALLAGHER - FIANNA FÁIL (ROBBIE GALLAGHER, of 18 Glaslough Street, Monaghan, Co. Monaghan, Estate Agent & Mortgage Broker).		
	MARTIN (VINCENT P. MARTIN, of Lakeview, Dundalk Road, Carrickmacross, Co. Monaghan, Barrister and Teacher).		
	McCABE - GREEN PARTY - COMHAONTAS GLAS (MARCUS McCABE, of Burdautien, Clones, Co. Monaghan, Horticulturalist).		
	Mc CAUGHEY - PROGRESSIVE DEMOCRATS (GERARD VINCENT McCAUGHEY, of Clones Road, Monaghan, Chief Executive).		
	Ó CAOLÁIN - SINN FÉIN (CAOIMHGHÍN Ó CAOLÁIN, of 21 Dublin Street, Monaghan, Public Representative).		
	O'HANLON - FIANNA FÁIL (RORY O'HANLON, of Mullinary, Carrickmacross, Co. Monaghan, Public Representative and Medical Doctor).		
<i>fine gael</i> ➤	O'REILLY - FINE GAEL (PADDY O'REILLY, of Murmod, Virginia, Co. Cavan, Public Representative and Dairy Farmer).		
	SMITH - FIANNA FÁIL (BRENDAN SMITH, of 3 Carrickfern, Cavan, Public Representative).		
	SMITH - COMHAR CRÍOSTAÍ - THE CHRISTIAN SOLIDARITY PARTY (TONY SMITH, of Castlerahan, Ballyjamesduff, Co. Cavan, Farmer).		

Zdroj: [Sinnott 2010: 116].

Příloha č. 3: Příklad postupných kroků sčítání v obvodě Kildare North z roku 2002
(tabulka)

	<i>First count</i>	<i>Second count</i>	<i>Third count</i>	<i>Fourth count</i>	<i>Fifth count</i>
		<i>Transfer of McCreevy surplus</i>	<i>Transfer of Kelly McCormack votes</i>	<i>Transfer of Walsh votes</i>	<i>Transfer of Stagg surplus</i>
Durkan, Bernard J. (FG)	5,786	(+73) 5,859	(+318) 6,177	(+1,164) 7,341	(+684) 8,025
Kelly, Paul (FF)	5,168	(+513) 5,681	(+242) 5,923	(+1,459) 7,382	(+508) 7,890
Kelly McCormack, Anne (Green)	1,974	(+25) 1,999	(-1,999) –	–	–
McCreevy, Charlie (FF)	9,082	(-836) 8,246	8,246	8,246	8,246
Stagg, Emmet (Lab)	7,051	(+117) 7,168	(+837) 8,005	(+1,467) 9,472	(-1,226) 8,246
Walsh, Kate (PD)	3,919	(+108) 4,027	(+446) 4,473	(-4,473) –	–
Non-transferable	–	(+0) 0	(+156) 156	(+383) 539	(+34) 573

Electorate: 60,094; Valid votes: 32,980; Number of seats: 3; Quota: 8,246.
Elected: Charlie McCreevy (FF), Emmet Stagg (Lab), Bernard Durkan (FG).
Note: Votes of elected candidates in italics; distribution of transfers in brackets.

Zdroj: [Sinnott 2010: 121].

Příloha č. 4: Proporčnost volebních zisků pro jednotlivé strany ve volbách do poslanecké sněmovny mezi lety 1951 – 2007 (tabulka)

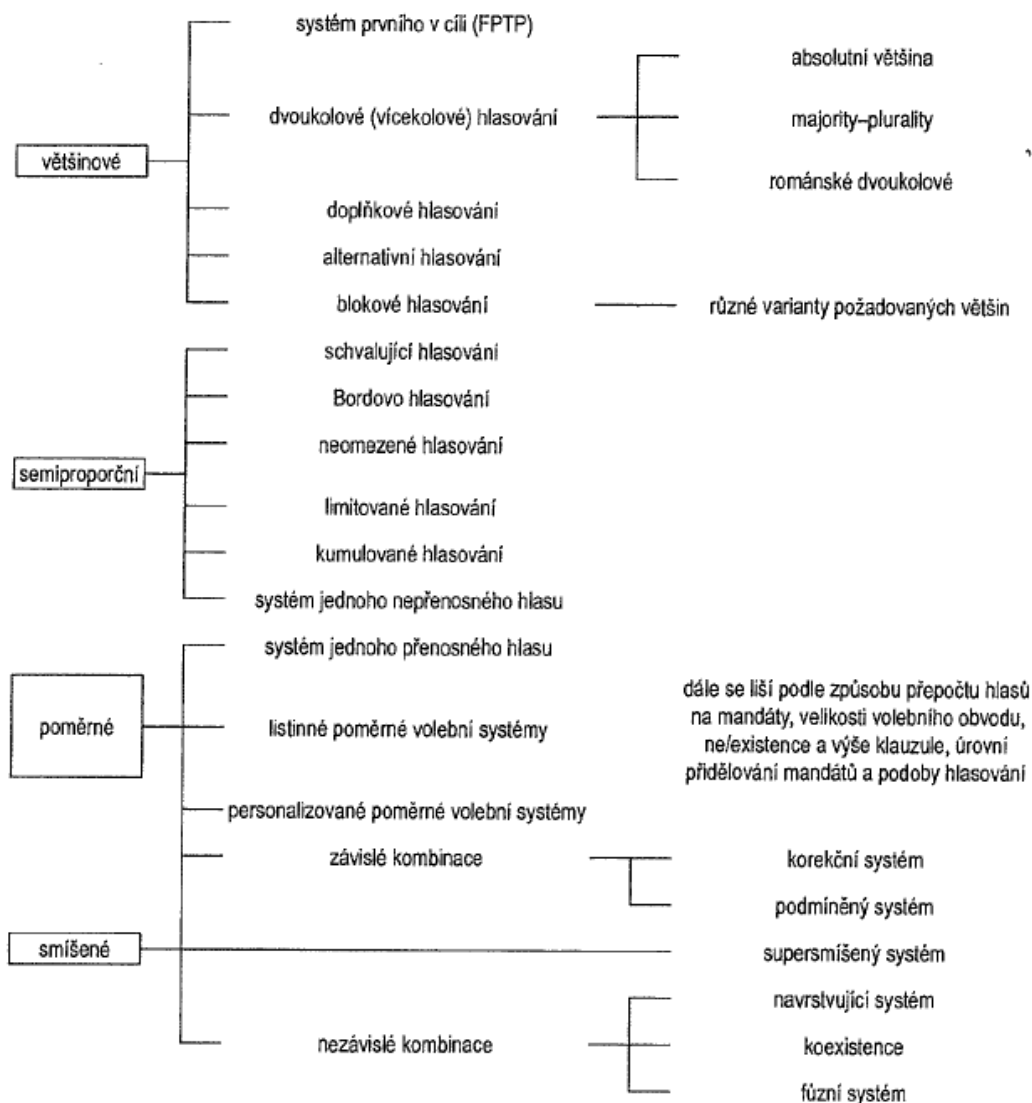
	<i>Fianna Fáil</i>			<i>Fine Gael</i>			<i>Labour</i>		
	<i>Vote (%)</i>	<i>Seat (%)</i>	<i>Diff.</i>	<i>Vote (%)</i>	<i>Seat (%)</i>	<i>Diff.</i>	<i>Vote (%)</i>	<i>Seat (%)</i>	<i>Diff.</i>
1951	46.3	46.9	+0.6	25.8	27.2	+1.4	11.4	10.9	-0.5
1954	43.4	44.2	+0.8	32.0	34.0	+2.0	12.1	12.9	+0.8
1957	48.3	53.1	+4.8	26.6	27.2	+0.6	9.1	8.2	-0.9
1961	43.8	48.6	+4.8	32.0	32.6	+0.6	11.6	11.1	-0.5
1965	47.7	50.0	+2.3	34.1	32.6	-1.5	15.4	15.3	-0.1
1969	45.7	52.1	+6.4	34.1	34.7	+0.6	17.0	12.5	-4.5
1973	46.2	47.9	+1.7	35.1	37.5	+2.4	13.7	13.2	-0.5
1977	50.6	56.8	+6.2	30.5	29.1	-1.4	11.6	11.5	-0.1
1981	45.3	47.0	+1.7	36.5	39.2	+2.7	9.9	9.0	-0.9
Feb. 1982	47.3	48.8	+1.5	37.3	38.0	+0.7	9.1	9.0	-0.1
Nov. 1982	45.2	45.2	-	39.2	42.2	+3.0	9.4	9.6	+0.2
1987	44.1	48.8	+4.7	27.1	30.7	+3.6	6.4	7.2	+0.8
1989	44.1	46.4	+2.3	29.3	33.1	+3.8	9.5	9.0	-0.5
1992	39.1	41.0	+1.9	24.5	27.1	+2.6	19.3	19.9	+0.6
1997	39.3	46.4	+7.1	27.9	32.5	+4.6	10.4	10.2	-0.2
2002	41.5	48.8	+7.3	22.5	18.7	-3.8	10.8	12.7	+1.9
2007	41.6	47.0	+5.4	27.3	30.7	+3.4	10.1	12.0	+1.9

	<i>Progressive Democrats</i>			<i>Workers' party/ Democratic Left</i>			<i>Green party</i>		
	<i>Vote (%)</i>	<i>Seat (%)</i>	<i>Diff.</i>	<i>Vote (%)</i>	<i>Seat (%)</i>	<i>Diff.</i>	<i>Vote (%)</i>	<i>Seat (%)</i>	<i>Diff.</i>
1973	-	-	-	1.1	0.0	-1.1	-	-	-
1977	-	-	-	1.7	0.0	-1.7	-	-	-
1981	-	-	-	1.7	0.6	-1.1	-	-	-
Feb. 1982	-	-	-	2.3	1.8	-0.5	-	-	-
Nov. 1982	-	-	-	3.3	1.2	-2.1	0.2	0.0	-0.2
1987	11.8	8.4	-3.4	3.8	2.4	-1.4	0.4	0.0	-0.4
1989	5.5	3.6	-1.9	5.0	4.2	-0.8	1.5	0.6	-0.9
1992	4.7	6.0	+1.3	2.8	2.4	-0.4	1.4	0.6	-0.8
1997	4.7	2.4	-2.3	2.5	2.4	-0.1	2.8	1.2	-1.6
2002	4.0	4.8	+0.8	-	-	-	3.8	3.6	-0.2
2007	2.7	1.2	-1.5	-	-	-	4.7	3.6	-1.1

Note: Percentages may not add up to 100 because smaller parties and 'Others' have been excluded.
Source: Coakley (2010).

Zdroj: [Farrell 2011: 143].

Příloha č. 5: Zařazení single transferable vote mezi volebními systémy (graf)

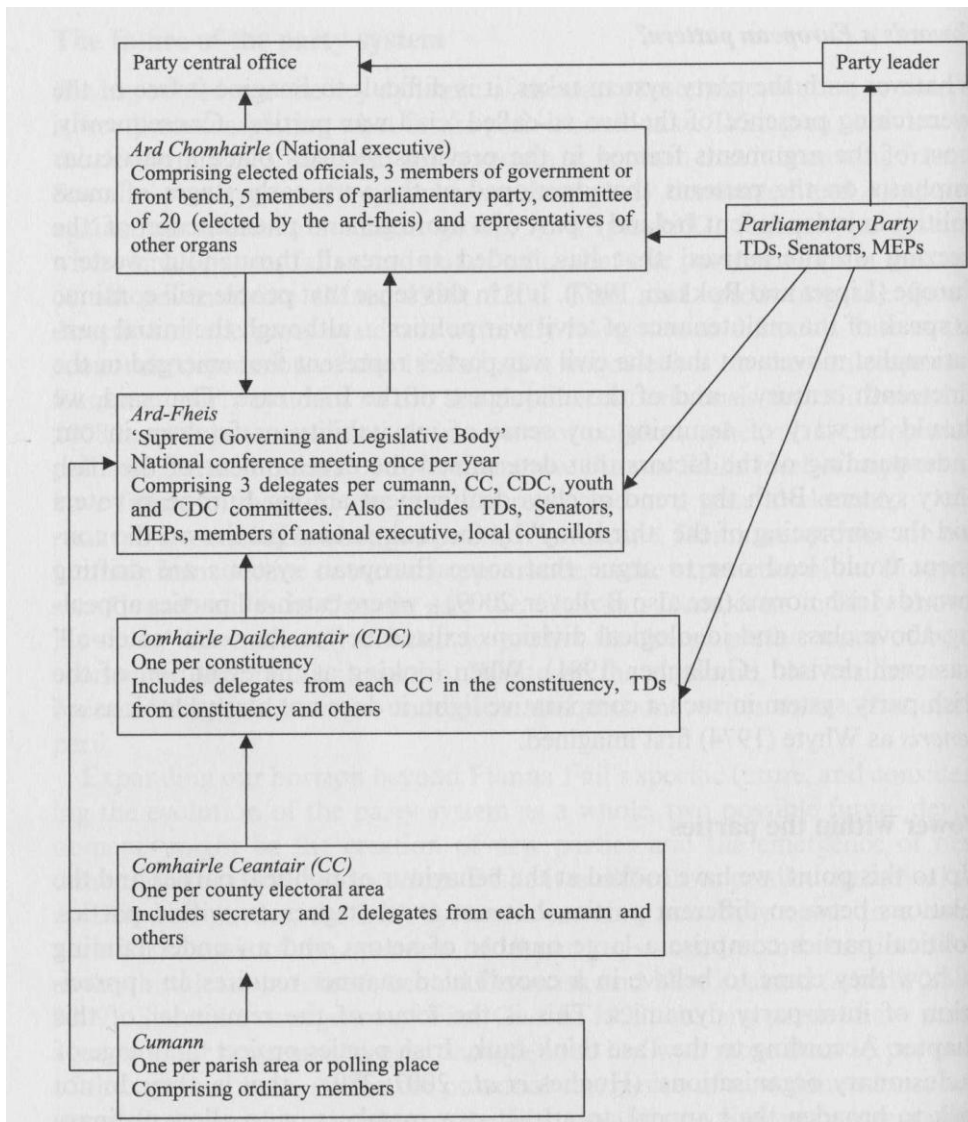
Zdroj: [Chytilík et al. 2009: 48].

Příloha č. 6: Zařazení single transferable vote na základě rozlišení ordinální – kategorický, stranický – individuálně orientovaný (tabulka)

		Extent of choice	
		Categoric	Ordinal
Nature of choice	Candidate-based	Single-member plurality (UK)	Single transferable vote (Ireland)
	Party-based	Closed list (Spain)	Ordered list (Belgium)

Zdroj: [Farrell 2011: 166].

Příloha č. 7: Stranická struktura Fianna Fáil (graf)

Zdroj: [Weeks 2010: 154].